

İĞDIR'IN ÜÇ ALMASI

İsmail Kaygusuz

KİŞİLER:

SEVDA/FATE Zorla evlendirilen kız
MURAT Fatenin sevgilisi
ZELAL Çoban Ahmet'in kızı, Fate'nin arkadaşı
KÜÇÜK BERİVAN Fate'nin kızkardeşi
İSKENDER DAYI Fate'nin dayısı
MİHRİCAN HANIM Edebiyat öğretmeni
HAMİT Fate'nin erkek kardeşi
VELO'NUN AHMET damat
REŞO AĞA Fate'nin babası
VELO AĞA Kayınbaba
HATİCE KİRVE Damatla gelinin kirvesi
KAYNANA Damadın anası
GÖRÜMCE Damadın yengesi Fate'nin görümcesi
ELFO ANA Fate'nin anası
ÇOBAN AHMET Zelal'ın babası
EMOŞ ANA Zelal'ın anası
AMCA BEKİR Zelal'ın amcası
AZERİ OĞLAN FIRAT Zelal'in sevgilisi
APE İSHAK Köyün ileri geleni, onun sözünden çıkılmaz; o her türlü sorunu çözüme bağlar
İZZET Zelal'in kardeşi ve katili
MELLE Köyün imamı
İKİ BAŞAĞA
DAVULCU KÖÇEĞİ
UZMAN ÇAVUŞ
İKİ ÇALGICI
OYUNCU ERKEKLER
OYUNCU KIZLAR

İzmir-Bornova'nın, Ege Üniversitesi Fakülte yapılar kompleksinin bulunduğu Erzene mahallesinin güneyindeki Ergene Mahallesinde küçük bir apartman dairesinde oturma odası. Altı kişilik bir masa, bir çekyat ve iki eski koltuk. Köşede orta boy bir televizyon. SEVDA mutfakta akşam yemeği hazırlamakta. Odada sonuna kadar açılmış bir CD çalarda bir hanım türkücü "İğdir'in al alması/Yemeğe bal alması" türküsünü söylerken SEVDA da ona eşlik etmektedir. Murat dışkapıyı kendi anahtarıyla açarak, hırsıyla içeri girip kapıyı arkadan kilitlet. Doğrudan gidip CD çaları kapatır.

SEVDA _; (Elinde kepçe ve önünde önlükle mutfaktan çıkar) Murat geldin mi hayatım; hayret erkencisin. Niye kapattın ki, kıssaydın bari. Ben "İğdir'in al alması"nı dinliyordum.

MURAT _; (Öfkeli) Peki niye böyle bağırarak dinliyorsun Sevda? Koridorlarda gidip gelen, bu katta oturan komşular senin türkünü dinlemek zorundalar mı?

SEVDA _; Mutfaktan duyabileyim diye biraz fazla dokundum, demek fazla açmışım.

MURAT _; Hem de nasıl! Apartman İğdir türkülerini dinliyordu. Şu apartmana taşınalı bir hafta oldu, hemen İğdirli olduğunu ilan etmeye başladım. Fakülteye bundan daha yakın bir mahalleden ev bulmak kolay mı? Son evden İğdir'i iyi bilen bir Karşılı ile karşılaştığımız için, bir gecede toparlanıp ayrılmadık mı? Üstelik adam bizim İğdirli olduğumuzu da bilmiyordu.

SEVDA _; He ya! Bir komşuya Kars'tan Iğdır'dan sözederken yanlarından geçtiydim. Kulak kesildim; adam bizim köyü, hatta aşiretimizi anlatıyordu.

MURAT _; Şimdi sen de, o yağmurdan kaçtık, burada doluya tutulmak istiyorsun?

SEVDA _; Ah, men ne poh yemişem! Herkes eşitti hemi?

MURAT _; Bereket koridorunda kimseler yoktu. Şimdi de başlama Azeri ağzıyla konuşmaya.

SEVDA _; (*Gülerek*) Neçe edem men de bilmirem Mırad'ım. Kürtçe konuşmaya da bırakmırsen; barım birah da heç degilse sennen, bizim oraların Türkcesini konuşayım. Öyle mi öksedim Iğdır'ın daşını torpağını! (*Murat güler*) Böğün markete gitmiş, birez ticeret yapmışem. Van otlu peyniri görüp almışam, Iğdır kayısı bile bulmuşam...

MURAT _; Markette Iğdır kayısı da mı vardı?

SEVDA _; Helbette, hem de yumzuh gimidi; aha böyle! (*Yumruğunu sıkarak gösterir*) Bak masanın üstündeki meyva sepetine koydum, haydi al da bir tane ye, ben yedim şeker gibiydi! Fazla yeme, sonra yemek yiyemezsin. (*Oradan bir tane alıp Murat'a verirken*) Bizim oraların ürünlerine kurban oluram ben. Bizim meyva bahçesinde tam yüz ağaç kayısı var. Kayısı toplayıcılar eğer zamanında gelmedilerse, şimdi hepsi diplerine dökülüp, çürümüş kalmışlardır vallah.

MURAT _; (*Çiğnerken*) Kayısı da çok güzelmiş. Sen de isteyince ne güzel şehir Türkçesi konuşuyorsun. (*Yumuşak, sevgi dolu*) Eğer ocakta yemeğin varsa, altını kapat oturalım biraz ve ciddi ciddi ciddi konuşalım.

SEVDA _; Oturalım Murat'ım, sana Iğdır mıhlaması yaptım, domatesli.

MURAT _; Bak yine Iğdır dedin; ben sana hep demiyor muyum Iğdır adını kafandan sil, benimle konuşurken bile kullanma!

SEVDA _; Kafamdan silecek bir silgi var mı Murat? Kafamdan akıp dilime geliyor birden, hangi sözcüğü kullanayım yerine? Adımı değiştirdik, Sevda'ya yeni yeni alıştım.

MURAT _; Dilinin ucuna geldiğinde; bizim oralar ya da memleketimiz dersin, olur biter. Arada bir yanlışlıkla ağzından çıkabilir, ama sık sık kullanma kentin adını. Kapıyı-bacayı dinleyen olur. Zaten konu-komşu çok meraklı...

SEVDA _; Doğru ya, öyle çok meraklılar ki; kiminle karşılaşsam da gülümsemem, "bacım nerelesin?" diye soruyorlar.

MURAT _; (*Kısık sesle*) Altı ay içinde bu değiştirdiğimiz üçüncü ev; burada uzun süre kalalım, Fakülteye de yakın. Derslerimin çoğuna yürüyerek gidiyorum. N'olur herkesle durup konuşma, karşılaştığın komşulara selam verip geç, kuşku uyandırıcı bir şey yapma! Mor Çatı'dan seni teslim aldığımda, aramızda anlaştığımız, kuralları bir daha hatırlatayım:

İKİSİ BİRDEN _; Bir: Yataktan başka yerde Kürtçe konuşmayacaksın. İki: Yapabildiğince Türkçeyi şehirli ağzıyla, kitaplarda okuduğun gibi konuş! Üç: 'Nerelisin?' diye sorduklarında Malatya'dan öteye adımını atmayacaksın.

SEVDA _; (*Gülerek*) Birden aklıma geldi; bugün markette ben yaşta bir kadınla bir kaç kez karşılaşınca yanıma yaklaşıp nereli olduğumu sordu. Malatyalıyım deyince, "aa hemşehriyiz, ben Doğanşehir'in bir köyündenim. Sen içinden misin? Şehirliler gibi konuşuyorsun da onun için dedim." Ailem köyden çikalı çok olmuş, ben İstanbul'da büyüdüm, diyerek elinden zor kurtuldum. Hayatımda görmediğim İstanbul'da büyüttüm kendimi; kendi kimliğini gizlemek insana ne yalanlar söyletiyor ah, Murat'ım (*Ona sarılır*).

MURAT _; Tamam canım, Sevda'cığım. Yakında herşey düzelecek; zaten sorunlar hemen hemen bitti, töre dedikoduları da kesilip, olaylar unutulacak. O zamana kadar yalanlarla yaşamak zorundayız. Haydi sen şimdi mutfağa git kaldığın yerden akşam yemeğini hazırlamaya devam et. Bir arkadaştan Genel Kimya dersi notlarını aldım, onları kimya defterime geçeyim. O Genel Kimya'ya, ben de Botanik'e girip, notlarımızı değiş-tokuş yapıyoruz. Bu arada sen de umarım son aldığım "Denenmiş Çözümlü Üniversite Giriş Sınavı soruları" kitabına çalışmaya başlamışsındır. Kurslara gidemiyorsun, dost-düşman biriyle karşılaşmamak için...

SEVDA _; (*Ayağa kalkmıştır*) Başladım çalışmaya; onbeş-yirmi sayfayı ezberlemişim bile. Önümüzdeki yılın Üniversite giriş sınavlarını mutlaka kazanacağım. Ama senin gibi Ziraat Fakültesinde Tarla Bitkilerini değil, ben Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünü okumak istiyorum. Haydi sen dersine çalış, ben pilavı salatayı hazırlayayım mıhlamanın yanısıra. (*Mutfağa geçer ve bir süre sessizlik.Sonra mutfak kapısından kafasını göstererek*) Murat bak sana ne diyeceğim.

MURAT _; (*Defterden kafasının kaldırarak*)Yine ne var Sevda?

SEVDA _; İşini gör, sadece kulağın bende olsun. Az önce söylemeyi unuttum; bugün beni dayım telefonla aradı, Iğdır'dan,- ayy unuttum yine- memleketten haberler var: En yakın arkadaşımın, boyu devrilesi katili dağda bir mağarada yakalanmış. Suçunu da itiraf etmiş. (*Üzgündür, kafasını içeri çeker ve artık mutfaktan konuşur*)

MURAT _; Üç dört gün önce gazeteler yazdı; üzülmeysin diye sana göstermedim. Unut artık olup bitenleri, ikimiz de unutalım. İskender dayımızın sayesinde birbirimize kavuştuk, mutlu yaşıyoruz; bunun değerini bilelim..

SEVDA _; (*Sesi ağlamaklı gelir,içini çekerek konuşur*) Unutmak ha! Ömür boyu unutabilir miyim acaba? Sen unutursun; çünkü olayları sen değil, ben yaşadım. Sen olayın daha başlarındayken alıp başını gittin köyden. (*İçini çekerek, hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlar.*)

MURAT _; (*Alışkındır, başını sallayarak yerindem kalkar*) Zavallı Sevda' cığım yine boşandı. (*Mutfağa girip onu teselliye çalışır*) Hayatım ağlama, ağlamakla hiçbir şey düzelmez biliyorsun. Senin hiçbir suçun yok, vicdanın rahat olsun. Sen cesur davrandın, şansın da yardım etti ve kurtulmayı başardın. Bak sana ne diyeceğim, iyi dinle; kahrolası töreler yüzünden başımıza gelenleri; kendini, arkadaşını, kardeşini ve beni yaz. Yaşadıklarını ve yaşananları, dışarıdan gözleyen bir dördüncü kişi gibi anlat. İlgilenen bir yazar bulur, ona veririz romanlaştırır ya da tiyatro oyunu yapar; yayınlar, insanlara ulaştırır...

SEVDA _; (*Ağlaması durur*) Biliyor musun, çoktan yazmaya başladım; bir defteri doldurdum bile. Neredeyse sonuna geldim. Zelal'in başına gelenleri de dayım bizi ziyarete geldiğinde anlatmıştı ya, onu da yazdım. Bana kızar, alay edersin diye sana söylemeye çekindim. Bitirince, herşeyi göze alır söyledim ama.

MURAT _; Olur mu öyle şey, niye sana kızayım ki? Şunları toplayayım, zaten bir sayfalık not kaldı. Yatmadan önce yarım saat çalıştımını bitiririm. (*Masadaki dafterleri toplar çantasına koyar*) Mutfağa geçelim, sen pilavı pişirirken ben de salatayı yaparım. Yemekten sonra yazdıklarını okursun bana olmaz mı?

SEVDA _; (*Sevinçlidir*) Mutfağa girmeden sana bir şey daha söyleyeceğim.

MURAT _; Ne diyeceksen de hadi, ne bekliyorsun?

SEVDA _; Ama alay etmeceksin değil mi?

MURAT _; (*Meraklanır*) Etmem elbette.

SEVDA _; Ben az önce CD'den dinlediğim " Iğdır'ın al alması"nın sözlerini de değiştirip, bizim hikâyemize uyarladım. Birinci kıtayı okuyam da dinle:

Iğdır'ın üç alması

Yemesi güç alması

Gelinlik kızlarının

Sevmesi suç olması

Ölürem ölürem yar

Yetimem yar yetimem yar

Ay balam sevirem yar

Sevirem yar sevirem yar yar

MURAT _; (*Ona sarılarak*) Çok güzel canım benim, şiir yazma yeteneğin de varmış senin, bilmiyordum. (*Mutfağa geçerler*)

BÖLÜM I

OKUL YOLUNDA SAHNE 1

Sevda'nın değiştirdiği sözler 'İğdir'in Alması' türküsü müziğiyle seslendirilerek geçiş yapılır. Nisan ayının ortalarında güneşli bir gün. Okul dönüşü; saat 04 sıraları. Fate ile Zelal omuzlarında kitap çantaları, liseli kıyafetleriyle, yoldan ayrılıp bir sundurmanın altına doğru ilerler. Örtmenin yakınında içi görünmeyen "AL ALMA KAFE RESTORAN" vardır. Sokak tenhadır. Sahne boyunca sadece iki-üç kişi geçer

FATE _; (*Kapalı bir tahta kapının sundurması altına girerken*) Zelal haydi gir şu örtmenin altında bekleyelim Berivan'ı. Bu kapı kullanılmıyor, ev sahibini tanyorum. Biraz geç çıkacak galiba okuldan..

ZELAL _; Niye? Dört buçukta çıkmıyorlar mı?

FATE _; Öyle de, biliyorsun, üç gün sonra 23 Nisan Çocuk Bayramı. Öğretmeni ona bir şiir vermiş bayramda okuması için. Dün evde bütün akşam karşıma geçip defalarca okuyarak başımın etini yedi.

ZELAL _; şu halde en az yarım saat geç çıkacaklar demektir. İlkokuldayken ben de kaç defa şiir okumuştum. (Öykünerek) şöyle kazık gibi dimdik durur, gözlerimi kapatır nefes almadan okurdum: "Bugün yirmi Nisan/Nasıl sevinmez insan/Çocukların bayramı/Atatürk'ten bir ihsan..."

FATE _; (Zelal'in omuzuna vurarak) Sus kız, Berivan'danı dün akşam dinlediğim yetti de arttı. Bir de sen kulaklarımı rahatsız etme. Zelal söylese ne kız bu yıl derslerin nasıl gidiyor, çok iyi değil mi?

ZELAL _; Çift dikiş yaptım; iyi olacak elbette. İyi'den aşağı notum yoktur. İki puvanım daha olsaydı, iftihara geğiyordum biliyor musun?

FATE _; Hiç de bana söylemedin.

ZELAL _; Gerçekleşmeyen başarı söylenilir mi? Geçen yıl resimcinin yüzünden sınıfta kaldım biliyorsun, bana takmıştı.

FATE _; Aynı sınıftaydık, bilmez miyim? Yanında oturan kıza altı, sana dört mü ne vermişti; tartıştınız.

ZELAL _; Oysa onunkini de ben yapmıştım, öğretmen masanın başında gazete okurken. Bir elden çıktığı açıkça belliydi, bunu anladı.

FATE _; Ondan kopya çektin sanmıştı. Hatırlıyorum, tüm sınıf itiraz etmiştik, ama dinlemedi bizi. Ne güzel olacaktı birlikte olsaydık; beraber dershaneye gider Üniversiteye hazırlanırdık.

ZELAL _; Güldürme beni Fate, biz dersaneye verilecek parayı nereden bulacağız? Senin ailen varlıklı; yaylada otlayan sürüleriniz, dut ve kayısı bahçeleriniz var dönümlerce. Maşallah iki yıldır da Kılıoğlu aşiretinden Velo ağanın oğullarıyla ortak ticaret yapıyor abilerin; hem celeplik yapıyor, hem de çevrenin kayısıdır, almasıdır toplayıp tırlarla Ankara'ya İstanbul'a götürüyorlar...

FATE _; Sana bir şey söylüyeyim mi; gözümde paranın zerre kadar değeri yoktur.

ZELAL _; Öyle deme kız Fate. Bize bak sadece iki parçacık tarlamız, bir de evin önündeki bahçede dört kayısı ağacı var. Çobanlık yapmasak aç kalırız. Kız sana ne diyeceğim; Velo ağalar eski düşmanınızdı, şimdi bal balsınız maşallah! Senin küçük abinle celeplik yapan üç yıl önce karısı ölmüş olan Ahmet'e isterlerse şaşmam.

FATE _; (*Fena halde içerler*) Kız ağzından yel alsın! Benden yirmiyaş büyük, Ahmet abi diyorum ben ona. Tu tu tuh! Allah göstermesin! Biliyorsun ki benim Murat'ım var, ortak ideallerimiz var; nasıl yakıştırıp söylersin bunu Zelal?

ZELAL _; Söyleten söyletiyor bacım! Bu batasıca İğdir'ın al alması kadar, adeti-töresi de meşhur; kız evladına laf mı düşer, eğer büyükler böyle bir karar verirse? Sen bir an önce Üniversite sınavlarını kazanıp Murat'ınla buradan kaçmaya bak. Geçen yaz size çobanlık yaparken Murat'ınla buluşmana da az aracı olmamıştım.

FATE _; Doğru sağolasın, senin hakkın ödeyemem. Duydum ki baban bu yıl Kars'ın...

ZELAL _; (*Cümleyi tamamlar*) Hüseyinçavuş köyüne çoban durdu, ben de Mayıs'ın sonuna kalmaz giderim. Fırsat buldukça yaylada yanına gelirim, dertleşiriz.

FATE _; Ben de gelirim seni görmeye, zaten bizim yayla yolu o köyden geçiyor. Köyde tanıdıklarım da çok. (*Birden gülerek*) Bak sana ne diyeceğim kız; o köyün en zengini Hıdır ağanın oğlu Fırat çok yakışıklı. O da bizim Atatürk Lisesi'nde okudu; biz orta sondayken o Lise sondaydı. Bizim Boşhaber köyündeki Liseli kızların hepsi ona aşık. Kimseyi beğenmiyor, benim Murat'la da arkadaşlar. Vallah seni görürse peşini bırakmaz, sen çok güzelsin..

ZELAL _; Sus kız Fate sus! Hıdır ağanın oğlu benim gibi bir çoban kızına mı kaldı? (*Sır verircesine*) Ama geçen yıl yaylada sizin sürüleri yayarken; çevremde at koşturup durdu. Bir kaç kere de fırsatını bulup, bir kaya veya bir duvar dibinde benimle konuşmak istediye de, her seferinde o Azeri oğluna kendi lisanıyla; 'menden sene heç yar olmaz ay oğlan; gendi dengini bularsın' dedim. Men ohumak istirem, buralardan gedip kurtulmah istirem'. Fate elbette ki, bunlar benim hayallerim, düşlerim...

FATE _; Bunları bana hiç anlatmadıydın.

ZELAL _; Bir iki kez niyetlendim; her seferinde araya başka konular girdi. Anlayacağın Fırat hâlâ peşimi bırakmıyor. "Mene bir kerem 'he' de; gerisine garişma" deyip duruyor.

FATE _; Kız niye 'he' demiyorsun? Biz Murat'la karar aldık, evlenip Üniversiteyi birlikte okuyacağız. Benim kafamda sosyoloji var: Toplum bilimi bu; insan ilişkilerini, bireyi ve toplulukları ilgilendiren herşeyi inceliyor. Sosyal ve siyasal olaylar beni çok ilgilendiriyor. Edebiyatı da çok seviyorum. Ama Türkçemi iyice geliştirmem için, çok fazla kitap okumam gerekiyor. Sen ne olmak istiyorsun?

ZELAL _; Ben de düşlerimde hep yargıç oluyor; mahkemelerde hep haklı olanların, fakir fukaranın haklarını savunuyor ve onların lehine kararlar alıyorum. İlköğretimdeyken de hep öğretmen olmak isterdim...

FATE _; (*Sözünü keser*) Kız Zelal, bu Berivan gecikecek. (*Az durur*) Zelal burada daha fazla beklemeyelim, 'Al Alma'ya girelim. Biliyorsun orası dayımın, تنها gözükyor. Dışarı filan çıkar da bizi burada görürse, çok kızar vallaha.

ZELAL _; Fate beni utandırıyor; kantine gittiğimizde, kahvelerde hep sen ödüyorsun. Bak ben de sana bir iş göreceğim, ona göre; sana borcum çok birikti.

FATE _; Çok ayıp ediyorsun böyle konuşmakla kız. Biz kardeşiz, unuttun mu yaylada ot toplarken diken batan parmaklarımız kanamıştı; kanlarımızı birbirine karıştırıp kan kardeşi olmuştuk. (*İkisi birden güler*) Üstelik dayıma çay simit parası mı ödeyeceğiz? Vermeye kalkışsam beni tokatlar.

ZELAL _; Sağol canım, ama unuttum sanma dün söylediğini. Anama da dedim, köydeki işimizi ona göre ayarladık; bu Cumartesi- Pazar birlikte sizin yeni ağılı temizleyip kuruluk serpeceğiz.

FATE _; İyi ki hatırlattın, ay ben unutmuştum. Yarın erkenden gelirsin olmaz mı? Besiye çekilmiş celeplik kuzuları iki gün kırdı otlatacaklar.

ZELAL _; Ona yeşile çıkarmak denir, bağırsakları temizlensin diye. Tamam da kız Fate bugün Murat'tan fazla konuşmadın, hep beni konuşturdu.

FATE _; Sen herşeyimizi biliyorsun ne konuşayım ki? O harıl harıl sınavlara hazırlanıyor. Bildir kazanamamıştı, bu yıl kesin kazanacağım diyor. Kafasında İzmir Ziraat fakültesi var; Tarla bahçe tarımı okuyup, gelip İğdir’da modern tarımcılık yapmayı kafasına koymuş. (Örtmenin altından çıkmış ‘Al Alma’ya doğru yürürken) Ha bu arada Fırat’ın seninle ilgilendiğini samimi olduğu Murat’a dahi söylememiş olmasına şaşıtm doğrusu.

ZELAL _; (Hafifçe gülererek) Çoban kızının kendisine hemen ‘he’dememesi gururunu kırmış olmalı. Ondan dememiştir. Senin dayın biliyor sadece Murat’ı sevdiğini değil mi?

FATE _; Evet üç yıldan beri. Sağolsunlar dayımla yengem bize yardımcı oluyorlar. Aramızda karar verdik; ben de Üniversiteye girdikten sonra evlenip birlikte okuyacağız

ZELAL _; Hayal hep bizimkiler Fate!. Töreleri, aile kararlarını biliyorsun, hayatı seçme hakkımız mı var? Geleceğimiz, törelerimizin esiri babalarımızın iki dudağı arasında. Benim şimdilik Fırat’a verilmiş sözüm olmadığı için, böyle bir kararımız da olamaz. Ama yapabilirsem, başarabilirsem törelerden ve aile kararlarından kurtulma mücadelesi vereceğim. Bu da ancak İğdir’in dışında bir yerde okumakla olur. Tek yol bu.

FATE _; (İkisi de üzgün) Haklısın canım; bizim Murat’la aldığımız karar da bir hayal!

SAHNE 2

‘Al Alma Kahve-Restorant’ında. Fate, Zelal, İskender Dayı, Mihrican Hanım. Sona doğru Küçük Berivan

İSKENDER DAYI _; (Kahvenin kapısında kızlarla karşılaşır) Vay yeğenlerim, yeni mi geldiniz? Geciktiniz bugün. (İkisini de öper)

FATE _; Aslında erken geldik de, şu örtmenin altında dineldik biraz dayı.

ZELAL _; Biraz da benden oldu; orada ayak sürüttük ki zaman geçsin de, Berivan gelir gelmez eve gidelim. İskender dayı, sizi hep rahatsız ediyor, masrafa sokuyorum.

İSKENDER DAYI _; Ne demek kızım beni rahatsız etmek? Bir yeğenim de sensin Zelal; Fate’den seni asla ayırt etmem kızım! Onun bütün arkadaşları -zati kaç arkadaşı var ki?- benim yeğenlerim olur. Haydi içeri geçin. Kahve zaten tenha; müşterilerin hepsi arka bahçede oturuyor.(Arkadan anlaşılmaz sesler gelir, bazı kafalar gözükür) Bakın şu köşede öğretmenlerinizden Mihrican hanım oturuyor.

FATE-ZELAL _; (İkisi birden) Aaa! Bizim edebiyat öğretmenimiz.

İSKENDER DAYI _; Sizi oraya götürüyem. (Önünde bir şeyler yiyen Mihrican hanıma doğru giderler)Mihrican hocahanım bakın size kimleri getirdim.

MİHRİCAN HANIM _; (Başını kaldırarak onlara bakar) 178 Fatma Şahin, 190 Zelal Çelik!

FATE-ZELAL _; (İstem dışı yoklamadaymış gibi ikisi birden yüksek sesle) Burdaaa!

MİHRİCAN HANIM _; (Gülererek) Kızlar burası sınıf değil, buyurun oturun şöyle.

FATE-ZELAL _; (İkisi birden) Merhaba hocam!

MİHRİCAN HANIM _; Oturun , oturun! Hoca camide olur; yine unuttunuz

‘öğretmenim’ demeyi. İskender bey, bu kızlar benim çalışkan öğrencilerimdir, üç yıldır derslerine giriyorum. Zelal da bu yıl Lise sonda olacaktı, ama resim öğretmenin hışmına uğradı haksız yere. Biz öğretmenlerinin hepsi karşı çıktık ya, müdürün akrabası olduğu için o dediğini yaptı. Haydi oturununuz şöyle karşıma. Ne içersiniz, size ne ısmarlayayım?

ZELAL _; Sağolunuz öğretmenim, biliyorum.

FATE-ZELAL _; (İkisi birden) Sizi rahatsız etmeyelim öğretmenim!

MİHRİCAN HANIM _; Yok canım niye rahatsız olacak mışım? Ben ikinizi de severim ve ayrıca sizinle konuşacaklarım da var.(Kızlar otururlar)

İSKENDER DAYI _; Hocam, tamam ben de bundan sonra öğretmenim diyeceğim.

(Diğerleri gülerler) Öğretmenim size bir sütlü kahve yaptırayım; yeğenlerime de birer çayla simit... Onlar bu saatlerde Berivan’ı beklerken, hep çay içer simit yerler. Ama bugün geç kaldı küçük Berivan yeğenim.

FATE _; 23Nisan Bayramı hazırlığı yapıyor Berivan'ın sınıfı; o da şiir okuyacak bayramda. İSKENDER DAYI _; *(Yanlarına oturur ve garsona bağırır)* Oğlum, öğretmenime bir sütlü kahve çek, yeğenlerime de her zamankinden... *(Sesini alçaltarak)* Öğretmenim ben de Atatürk Lisesi'nin eski mezunlarındanım; yüksek öğretim yapma imkânı elime geçmedi. Ama okumayı ve yüksek tahsil yapan gençleri çok severim. Sizden bir ricam var.

MİHRİCAN HANIM _; Buyurun İskender bey, yapabileceğim birşeyse elbette yaparım sizin için. *(Kızlar da merakla onları dinler)*

İSKENDER DAYI _; Eğer durumunuz uygunsa; bu iki yeğenime haftada iki gün ikişer saatten dört saatınızı ayırıp Türkçe-Edebiyat dersi verebilir misiniz? Biliyorsunuz, bizim ana dilimiz Kürtçe; Türkçeyi okullarda, okumayanlar da askerlikte öğreniyoruz. Onun için özellikle Türkçe-Edebiyat derslerinde zorluk çekiyoruz. Ücretinizi ben ödeyeceğim; bu çocukları şimdiden Üniversite sınavlarına hazırlamak lazım. *(Fate ile Zelal birbirlerinin yüzüne gülümseyerek bakarlar. Bu arada sütlü kahve ve çaylar da gelmiştir ama kimse elini sürmeden dayıyı dinlemektedir)* Sayın öğretmenim buralardaki örf ve adetleri öğrenmiş olmalısınız! Şu iki fidan ve civan kızımız sınavları gecikmeden kazanıp gitsin okusunlar, buradan kurtulsunlar. Geleceklerini kendi kararlarıyla kursunlar.

MİHRİCAN HANIM _; *(Bu konuşmadan çok etkilenmiş, gözleri dolmuştur)* Biliyorum İskender bey, biliyorum; Iğdır'da, daha doğrusu Türkiye'nin doğusu ve güneydoğusunda kız çocuğu olmak çok zor! Benim sanki içimden geçenleri okudunuz; ben de kızlarla bunları konuşacaktım. Ben para filan istemem; haftada iki gün, birkaç saatımı bu iki kızımız için ayırmaya hazırım. Biliyorum test sınavlarında buraların çocuklarının çoğu, soruları çok iyi anlamadıkları için doğru yanıtlayamıyorlar. Gün ve saatları ayarlayıp, yarından itibaren başlarız; parası hiç önemli değil.

İSKENDER DAYI _; Olur mu öğretmenim? Zamanınızı verecek ve emek harcayacaksınız. Geçerli özel ders saati ücreti neyse ben ödeyeceğim.

FATE-ZELAL _; *(İkisi aynı anda)* Sağolunuz öğretmenim. Teşekkür ederiz İskender dayı!

İSKENDER DAYI _; Tamam sizler gün ve saatınızın belirlemesini yapınız. Ben kalkıp öbür yandaki müşterilerle ilgileneyim. *(Kalkıp gider)*

MİHRİCAN HANIM _; *(Sesini hafif kısarak)* Kızlar, unutmayın aramızda kalacak çalışmalarımız. Okula ve öğretmenlere asla yansımayacak. Perşembe ve Cuma akşamları saat altı ile sekiz arası size uygunsa, Yarından başlayarak Mayıs sonuna kadar özel dersleri sürdürürüz. Tatilde de gerekirse yaylaya bile gelirim belirli günlerde.

FATE-ZELAL _; *(Aynı anda)* Bizce uygun öğretmenim ve dışımızın arasından çıkmayacak. *(Kahve ve çaylarını içip bitirmişlerdir, garson fincan ve bardakları toplar)*

FATE _; Öğretmenim bizim ev çok uygun ders yapmaya, boş odalarımız var; en uygunun seçeriz. Hiç kimse bizi rahatsız etmez. Ayrıca Zelal'ın gelip gitmesi kolaylaşır; onun köyü bizim eve buradan çok daha yakın. İsterseniz iki gün de dersi bizim evde yapalım. Hem ben sana hergün taze sütlü kahve pişirir. Sen gelmeden semaveri hazırlar taze çay yaparım.

ZELAL _; Fate doğru söylüyor öğretmenim; benim için çok iyi olur, çünkü bizim köy Boşhaber'e yarım saat bile sürmüyor. Ama buradan bizim köy yaya bir saatten fazla sürüyor..

MİHRİCAN HANIM _; Tamam çocuklar, benim için bir sakıncası olmaz; her iki gün sizde ders yapabiliriz. Fatma Şahin'in semaver çayından da içeriz, hele yanında bir de taze koyun peyniri olursa...

FATE _; Canına kurban olsun öğretmenim! İçtiğiniz çay, yediğiniz peynir olsun. Taze tuzsuz tereyağını da gözardı etmeyiniz ha! *(Gülerlerken, Berivan koşarak sevinçle sahneye girer)*

BERİVAN _; *(Kahvenin kapısından içeri doğru yüksek sesle)* İskender dayı, Fate abla, Zelal abla! Öğretmenim beni seçti; 23 Nisan'da ben şiir okuyacağım! *(Öğretmen hanım gülerken, Fate ile Zelal yerlerinden kalkarak onu karşılar. İskender dayı, arka taraftan yanlarına gelir)*

FATE _; (*Zelal'la birlikte ona sarılarak öperler, sevincine ortak olurlar*) Biliyordum, biliyordum seni seçeceğini Berivan'ım, çünkü çok güzel okuyordun.
İSKENDER DAYI _; (*O da kucaklayıp öper yeğenini*) Aferin güzel yeğenime benim! Haydi oku bir de biz dinleyelim. Bak üç bisküvi arası lokumların hazır elimde. (*Gülerler*)
BERİVAN _; (*İlkokul çantası sırtında onların önünde hazırola geçer ve gözlerini kapayarak şiiri okumaya başlar*)
Yirmi üç Nisan bugün
Sevinelim çocuklar
Meclis kuruldu bugün
Sevinelim çocuklar

(*Işıklar kararmaya başlarken ses uzaklaşır. Işıklar söner, ses kesilir; sahne değişir*)

Ağıl Muhabbeti

SAHNE 3

Fate ile Zelal bacaklarında eski şalvarlar , başlarında renkleri solmuş yazmalar ve ayaklarındaki kısa konçlu lastik çizmeler, ellerindeki çalı süpürgelerle ağılı süpürüyor. Bir köşede duran dolu çuvaldan da arada bir avuçlarıyla aldıkları samanı ortalığa serpiyormuş gibi yapmaktadırlar. Bu hareketler konuşmaları boyunca sürer. Bir köşeye doğru tavlının sonunda bağlı iki kuzu arada bir melerler. Yoğun konuşmalar ikisi arasında geçerse de, daha sonra Berivan ve Murat bu sahneye katılır. Ağıl diyaloglardaki tanımlara uygun simgelerle sahneye uyarlanmalıdır.

FATE _; Geçen yıl, küçük abimle Velo ağanın oğlu, bu yeni ağılı ortaklaşa yaptırıldılar.
ZELAL _; Arsa sizin olduğuna göre, paranın çoğunu Velo ağa gil vermiş olmalı. bayağı da büyük ağılı; tam dört sıra yemliği ve yalağı bitişik tavla var.
FATE _; Her sırada yaklaşık yüz kadar koyun- kuzu yemlikten yem yiyor, yalaktan su içiyor. Bu zavallı kuzuların kaderi bizlerden de kötü Fate, ne diyelim?
FATE _; Ne diyelim ki? Allah onları kesilip yenilmesi için yaratmış. Biz kadınları da çile çekmek için yaratmış; baba evinde babadan, kardeşten; koca evinde kocayla birlikte tüm kocanın yakınlarından çekeriz ömür boyu. Törelere yüzünden bazan kızların canını en yakınları alır..Neyse, diyeceğim o ki; bizimkiler geçen yılki tüm celepik kazançlarını bu ağıla yatırdılar. Bu yıl topladıkları beşyüze yakın kuzuyu satarak harcamalarını çıkarmaya çabalayacaklar.
ZELAL _; İnşallah çıkarırlar! Belli ki, Velo ağaların oğullarıyla ortaklıklar uzun sürecek.
FATE _; Aman sürsün de dostluk olsun; düşmanlığa lanet! Yirmi yıl öncesine kadar, neredeyse her yıl iki aşiretten bir-iki kişi öldürülmüş. İki ailenin de mensup olduğu aşiretler birbirine düşmanmış kız.
ZELAL _; Bu tür düşmanlıklar hâlâ sürüyor bazı aileler, kabileler arasında. Düşmanlıkların, kin ve intikam almanın önüne, ancak evlatlarını yitirmiş, yürekleri yanmakta olan analar geçebilir.
FATE _; Ama bilinçlenmiş, bilgilenmiş analar; çocuklarının kafasını intikam ateşiyle dolduranlar değil. Daha beşikteyken, öldürülen baba veya kardeşe yakılan ağıtları ninni yerine dinlemeye başlayan çocuklar büyüdükçe yüreğinde kin ve düşmanlık katmerleşiyor.
ZELAL _; Doğru; öyle analar varki, delikanlı oğullarını karşısına alıp “ben seni, düşmanımız filan aileden babanın öcünü alasın diye büyüttüm. Öcümüz alıncaya dek başımdaki bu siyah örtüyü indirmeyeceğim” diyorlar. Batsın bunları buyuran törelere! Ben, intikam için silah kuşanan kocasının veya oğlunun karşısına karasaç çıkararak, alyazmasını ayaklarının dibine seren cesur analar olsun istiyorum.

FATE _; Benim nenem, ben doğmadan iki yıl önce böyle bir hayali gerçekleştirmiş; aynen senin dediklerini yapmış.

ZELAL _; (*Şaşkın*) Yirmi yıl önce bu dediklerimi, he?

FATE _; He ya! Çok şaşırıdın! Şimdiye kadar duymadığım, kınandığı için halkın arasında pek yayılmamış bu olağanüstü öyküyü anlatayım da, dinle: Nenem bir sabah, namazını kıldıktan sonra babamı odasına çağırıp tüm aileyi, çoluk çocuk herkesi kaldırıp biraraya toplanmalarını istemiş. Büyük odada toplanıp, yere bağdaş kurup oturmuşlar. Sedirde oturan nenem, “erkekler ayağa kalksın” diye bağırması; babam, amcam, onaltı yaşındaki büyük abimle dört yaşındaki küçük abim de kalkıp karşısına dizilmişler.

ZELAL _; Deden neredeymiş? Niye horantayı biraraya toplamış?

FATE _; Dedemi beş yıl kadar önce Kılıçlı aşiretinden biri öldürmüştü. Ama bu beş yıl içinde iki aşiretten de iki-üç kişi devirmişler karşılıklı. O yıl, iki aşiret herbirinin büyükleri kendi aralarında toplanıp aldıkları bir kararla, intikam alma yükünü bizim aile ile Velo ağa ailesine yüklemişler.

ZELAL _; Velo ağayla baban Reşo ağanın eskiden düşman oldukları; aralarında kan davası sürdüğü zaten biliniyordu.

FATE _; Onu anlatıyorum ya! Aile büyüğü erkeklere iki taraf da intikam yemini ettirmişler. Üç ay boyunca bu iki aile içlerinden kadın erkek ayırmadan birini öldürmek için fırsat kolluyormuş. Erkekler silahlarıyla yatıp kalkıyor. Biri bir iş için dışarı çıksa öbürü gizlice onu izlemiş arkadan vurulmasın diye. Anlayacağın iki ailenin bireyleri, özellikle kadınlar kızlar dışarı çıkamaz olmuş; bir cehennem hayatı yaşıyorlarmış...

ZELAL _; Peki aileyi toplayıp, neler söylemiş Nenen?

FATE _; Ayağa kaldırıp karşısına sıraladığı evin erkeklerine önce herkesin silahlarını çıkarıp ayaklarını dibine koymaları söylemiş. Sonra kalkıp onları tek tek toplayıp kendi önüne almış. Arkasından başındaki örtüyü çıkarıp silahların üzerini sermiş.

ZELAL _; Bu ne anlama geliyor?

FATE _; Bir daha bu silahlar kullanılırsa, başörtümün altındaki benim kafama sıkılmış olacak, yani bu silahlar bir daha kullanılmayacak anlamına gelir. Ondan sonra, az önce senin hayal ettiğin cesur kadınların söyleyeceklerini tekrarlamış. Sekiz-on kişilik aile bireyleri şaşırmış kalmışlar.

ZELAL _; Baban birşey dememiş mi ailenin başı olarak?

FATE _; İntikam yeminini hatırlatmış anasına. Nenem hemen örtünün altındaki tabancalardan birini çıkarıp kendi kafasına dayamış. “Senin o intikam yeminin mi yoksa seni doğurup büyüten anan mı daha değerli? demiş; yeminini bozacak ve dediklerimi yapacaksınız. Yok yapmam veya yapmam diyorsan; işte böyle, hepinizin huzurunda sıkırım tabancayı kafama. Sen de alındaki bu kara lekeyle yaşarsın eğer yaşatırlarsa. Evin bütün horantası ağlamaya başlar. Babam da “ana indir o silahı; ne yapmamızı istiyorsan onu söyle” der ağlayarak.

ZELAL _; Ay kız Fate, tüylerim diken diken oldu! Sonra?

FATE _; Nenem, “şimdi demiş, sokaklar تنها iken hep birlikte Kılıçlı Velo’nun evine gideceğiz ve barışmaya geldik diyeceğiz.”

ZELAL _; Elbette ki, yine şaşkınlık, korku ve telaş başlamıştır.

FATE _; Nenem devam etmiş: “Öyle korkup telaşa kapılmayın; hepiniz arkamdan tek sıra olarak geleceksiniz. Ben üç adım önden yürüyeceğim. Atılacak ilk mermileri ben yiyeceğim. Velo ağa hepimizi öldüremez, çünkü bir kişiyi indirmeye yemin ettiniz. Silahını ateşleyecek olursa ilk kurşun beni bulacak. Ben vurulsam bile siz hep birlikte ‘biz barışmak için geldik, hiçbirimizde silah yok’ diye bağıracağız”

ZELAL _; (*Zaten çalışarak konuşmaktadırlar. Bu arada tavlada bağlı iki kuzu da melemeyi bolartmıştır, onlara kızar*) Mor kuzular sussanıza biraz! Fate gerçekten Nenen adeta bir destan yazıyor. Peki gitmişler mi?

FATE _; Elbette. Gün doğmadan çoluk çocuk tüm aile sokağa çıkmış, yürümeye başlamışlar. Velo ağanın o zaman oturduğu ev, bizim sokağın iki-üç yüz metre ilerisindeki evin arkasına düşüyormuş. O eve yaklaştıklarında nenemin uyarısı üzerine tek sıra olmuşlar.

ZELAL _; Nenen de üç adım önlerinde?

FATE _; Evet ya! Sokak çok sessiz, uzaklardan bir-iki köpek havlaması horoz sesi dışında köy uykudaymış hâlâ. Sadece sekiz-on kişilik ailede anamın, bir gelin ve iki ablamın sessiz ağlayışları ve iççekişleri duyuluyormuş. Aradaki evin dış duvarının köşesine güneş ışıklarıyla birlikte varmışlar. Asıl köşeyi dönünce heyecan doruğu aşıyor. Köşeyi döner dönmez karşılarına kim çıkmış dersin?

ZELAL _; (*Heyecanla*) Nereden bileyim kız? (*Kendilerine bakarak meleyen kuzuya*) Sus be kuzu, şimdi sana bakacağız. Sakın Velo ağa olmasın, eyvah!

FATE _; Evet öyle. Velo ağanın anası en önde ve arkasında bizimkiler gibi tek sıra halinde tüm aile bireyleri dizilmiş onlara doğru geliyorlar.

ZELAL _; Bu kadar da rastlantı olamaz. Ee sonra?

FATE _; Sonrası iki taraf da aynı anda “ silahımız yok biz barışmaya geldik” diye bağırmışlar. Önceden anlaşmış olan Neneler kucaklaşmış, sonra da iki ailenin bütün bireyleri tam bir şaşkınlık içinde tek tek kucaklaşıp, öpüşerek barışmışlar. Velo ağanın anası “bak Elo bacı demiş –Nenemin adı anamınki gibi Elif’miş ya, ona Elo derlermiş-, burası iki ev arasındaki orta yer sayılır; ama bizim ev sizinkine göre buraya on-onbeş adım daha yakın. Haydi gidip bizde barış kahvaltısına oturalım.” Girmiş nenemin koluna, “bizimkilere çaktırmadan yemek odasında sofrayı bile hazırladım” demiş fısıltıyla. Yaşına başına uygun herkes birbiriyle eşleşerek kolkola girip Velo ağanın evine gitmişler. Nenem hep bana bunları anlatırdı küçükken, ben de dizinin dibine oturur koyun kaval dinler gibi dinlerdim.

ZELAL _; Anlaşıldı; herşey bu eli öpülesi yaşlı kadınların başının altından çıkmış rastlantı filan değil orta yerde karşılaşmaları.

FATE _; Elbette değil. Velo ağanın anası eve girdikten sonra yine nenemin kulağına; “kız Elo, bizim oğlan biraz intikam yeminini bahane edip, direnir gibi oldu. Tam da kararlaştırdığımız gibi, tabancanın namlusunu kendi alınma dayayınca ağlayarak yalvarmaya başladı” deyince nenem; “he anam he, benimki de öyle yaptı; ben de senin gibi aldım tabancayı, alınma değil ama yandan şakağıma dayadım” diyerek bir daha birbirlerine sarılmışlar.

ZELAL _; İşte bizi ancak böyle eli öpülesi cesur kadınlar törelerin elinden kurtarabilir, değil mi Fate?

FATE _; Böyleleri zor bulunur Zelal’cığım; ama bizimkiler intikam yeminini bozup barıştıkları için, kötü örnek olduklarından, yine töre gereği aşiretten atılmışlar. Bize gelince, bizi gurbet paklar güzelim. (*Meleşen kuzuların yanına gelmişlerdir.*) Biliyor musun, bu kuzular yayılmaya çıkarıldıklarında, ikisinin de aynı yerden sıçrayıp geçerken ayağı aynı taş yarığına girerek kırılmış. İki gün önce baytar gelip sardı. Ayy kız, zavallıların tavlasında yem bitmiş, yalakta su yok! Acıkmış, susamışlar onun için meleyip duruyorlar.

ZELAL _; Şu çuvaldaki samandan koyalım biraz yesinler.

FATE _; Sen nasıl çoban kızısın Zelal? Kız o kesmik samanı, içi kum dolu, toz toprak dolu; koyuna kuzuya verilir mi hiç? Versen bile yemezler. Sen şurayı da süpür, ben bir koşu gidip bir çuval doğranmış kuru otları bir kova su getireyim şu kuzucuklara. Baksana karınları birbirine yapışmış açlıktan zavallıların.

ZELAL _; (*Fate çıkarken arkasından dalga geçer*) Tamam hanım ağa, sen gelinceye dek işleri bitiririm.

BÖLÜM II

Zelal Üzerinde Aile İçi Tartışmalar

SAHNE 1

Mayıs ayının ortaları. Çoban Ahmet'in oturma, mutfak ve yatak odası karışımı tek odalı köy evinde. Akşam saat 7.00 sıraları. Büyükçe bir dikdörtgen olan odanın bir köşesinde yatakların konulduğu yüklük. Uzun kenarları oluşturan duvarlardan birinde iki küçük pencere, aynı duvarın köşesinde giriş kapısı. Kapıya yakın kısa kenarda kapkacak bulunmakta. Karşı kısa kenarın köşesindeki yüklükten itibaren odayı ikiye bölen yarı açık perde yüksekçe bir sedirde serili yatak görülmekte. Gaz lambasıyla aydınlanan yoksul bir çoban evi. Zela'nın babası Çoban Ahmet, annesi Emoş, daha sonra amcası Bekir ve Zelal. Geçiş "İğdir'in Al Alması" türküsünün müziğine uyarlanan aşağıdaki (Sevda'nın) dörtlüğüyle yapılır:

*İki alma allandı
Allandıkça ballandı
Dallarıyla kolları
Törelerle bağlandı*

ÇOBAN AHMET _; (Ayakta biraz öfkeli) Nerede kaldı bu kız? Karanlık basmak üzere hâlâ gelmedi.

EMOŞ ANA _; (Oturduğu yerde çamaşır katlamaktadır) Dedim ya Herif; Zelal Fate'le birlikte özel ders alıyor, Reşo ağalarda.

ÇOBAN AHMET _; Ders üstüne ders, kurs üstüne kurs; benim gibi bir çoban bunlara para mı yetiştirir? Kız tutturmuş ben yüksek okul okuyacağım, sen de hep onu arkalıyorsun. Kız kısmı yüksek okumayı ne yapacak? Okuyup hakim mi hekim mi, ne olacakmış!

EMOŞ ANA _; (Savunmaya geçer) Olacak elbette, niye olmasın? Erkekler oluyor da, kızlar niye hakim, doktor olmasınlar, ha? Sen her yeri geldikçe demezmişin, "İğdir hastanesinde bir kadın doktor var; erkek doktorları sol cebinden çıkarır, hastalar hep onun kapısının önüne sıralanmışlar? İstanbul'dan gelmiş, ama Malatyalı mıymış ne?"

ÇOBAN AHMET _; O İstanbul'da okuyup doktor olmuş. Bizim kızı kim hakim yapar ki? Hem olsa bile bize ne faydası olacak? Bir el picini alıp gidecek, bizi mi düşünecek?

EMOŞ ANA _; Dünyanın binasını kuran böyle kurmuş Ahmet'im; kız evlat el oğlu için büyütülür. Benim ana-babama ne faydam dokunuyor ki, bir kaşık su mu veriyorum?

Gördükçe bir elkızı gibi hal-hatır soruyorum. Elbette yoksul olmasam, her işlerine de koşarım. Benim kızım çok çalışkan hakim de olur müddeyim de? Bizi de unutmaz...

ÇOBAN AHMET _; Müddeyim de ne kız? Bir de bunu çıkardın şimdi.

EMOŞ ANA _; Şimdi ona savcı diyorlar, cahil herif sen de! Hakim de müddeyim de aynı yüksek okuldan çıkıyorlarmış Zelal söyledi. Aaah! O boyu devrilesi resimcinin yüzünden kızım bir yıldan oldu. Şimdi Fate ile birlikte bitirmiş olacaktı Lise'yi, seneye kaldı. Hem sen ne parasından, okul masrafından sözediyorsun ki, he? Lise'ye başlayalı kız bize yük mü oldu? Eline kaç kere, al kızını bu da senin için deyip, para sıkıştırdın he?

ÇOBAN AHMET _; Ne yapayım, param olsa esirger miyim hiç? Hem sonra param oldumu sana veriyorum, sen veriyorsun.

EMOŞ ANA _; Kızım iki yıl tatillerde Reşo ağalara çoban durdu; dört-beş ay çalışıp okul masraflarını çıkardığı gibi, eve de katkıda bulundu. Fate'nin arkadaşı; ailecek kıza çok iyi davranıyor ve ondan ayırmıyorlar. Ne de olsa aynı aşiretteniz, bizim fakirimiz deyip sahip

çıkıyorlar. Bu yıl boyu haftada bir-iki gün onlara evde, ahırda, ağılda iş gördü. Sağolsunlar onlar da elini hiç boş göndermediler.

ÇOBAN AHMET _; Öyle de, bu özel ders neyin nesi? Ona para mı yetiştir; onu nasıl ödeyeceğiz. Kardeşim Bekir'den iki yüz lira borç almıştım, altı aydır veremedim. Bu akşama mutlaka gelir, evde olacağını biliyor.

EMOŞ ANA _; Sakın kıza kırıcı bir şey söylemeyesin; o bizden daha iyi düşünüyor, ne yaptığını da biliyor. Senin dediğin gibi bize fazladan masraf filan çıkardığı da yok. Fate'nin İskender dayısı, ikisinin de ders ücretlerini peşin ödemiş öğretmene; o da gelip Fate'lerin evde haftada iki gün kurs yapıyor. Bu ayın sonuna kadar sürecek.

ÇOBAN AHMET _; Mayıs'ın sonuna kadar mı? Yani on beş gün sonra mı yanımıza gelecek? Ben Hüseyinçavuş köyünün sürüsünü onbeşindeki İzzet'in üzerine bırakıp geldim. Koca sürüye ikimiz zor mukayyet oluyoruz, bereket Kurtçul köpek var yanında.

MEMOŞ ANA _; (*Aldırmaz görünür, sözü başka yana çevirip aralıksız sürdürür*) Ne yani sen onbeşinde beni gelin getirdin bu eve; o yaşta tek başına köyün çobanıydın.

Yetişkinliğinde de, Bekir senin küçüğün, ama sürüyü senin üzerine bırakıp bırakıp gider, ona buna iş görür para kazanırdı. Atardı cebine, sana zırnık koklatmazdı. Üstelik ikimizi de korkutarak babana söylememizi de engellerdi, hatırlasana. O senin omuzlarına basarak zenginleşti, mal-mülk sahibi oldu. Bak iki yüz lira borç için durmadan haber salıyor, 'hazırlayın paramı almaya geleceğim' diye. Bu akşam gelecekmiş, verecek paran var mı? Ben şuna buna ev işi yaparak yüz lira kadar biriktirmiştim, onu veririz bu akşam. Yüz lirasını da sen yarın bul bir yerden ver, ne yapalım? Onun ağzının kokusunu çekecek değiliz ya!

ÇOBAN AHMET _; Bana söz bırakmıyorsun ki, çenen yügürük taşı gibi! Ben o işi hallettim, gelirken tedarikli geldim. Bu akşam borcumu temizleyip, o yükten kurtulacağım. Kardeş olacak bu böyle; bir ay önceden başladı, altı ayı geçtimi faizini alırım deyip durdu. Neyse bu akşam borcumu verir, yarın da vücudumla çamaşırlarımı yıkar temizleriz; iyice koktum vallaha! Yarın erkenden kazanı kurup altını yakalım; geceden su taşıyıp teştî kazanı doldururum. Ertesi gün de Zelal'i eşeğe bindirir, alır giderim Hüseyinçavuş köyüne. Sen ay sonuna kadar işlerini bitirmeye bak; orada yemek işinde perişan oluyoruz..

EMOŞ ANA _; (*Son cümleyi duymamıştır bile*) Kızı da eşeğe bindirecekmiş! Bindir ki, onu da dedikodu yapsın, seni kinasın köylüler. (*Ağzını yayıp birine öykünerek*) 'Çoban Ahmet'e bakın hele; abooov! gelinlik kızını eşeğe bindirmiş, kendisi de kuyruğundan tutmuş dağa doğru gidiyor!' Hem söylesene nereden buldun iki yüzlüğü? Altı aylığına çoban durduğun köyün Muhtarından mı aldın, vereceklerinin önünden?

ÇOBAN AHMET _; Yok kız yok ondan almadım. Hani evi yerleştirmeye köye geldiğinde tanıydın ya, Hıdır ağanın oğlu Fırat'ı; işte o verdi.

EMOŞ ANA _; Nee? Ondan mı istedin yoksa? Sakın ola ki, Zelal'e demiyesin. Ama çok ayıp para istediysen; çocuk bize ev bulup yerleştirdi, bir sürü kapkacak getirdi, neredeyse altı aylık unumuzu bulgurumuzu da verdi, demiştin..

ÇOBAN AHMET _; Vallah kız ben istemedim. Kırdı sürülerin peşindeyken, oturmuş bir taşın üstüne kara kara düşünüyordum. Çünkü yine kardeşim haber salmıştı. Senin tahmin ettiğin gibi, Muhtar'dan alacaklarımın önünden bir iki yüz lira almayı kuruyordum kafamda. Birden üstümü bir gölge kapladı. Kafamı kaldırdım ki karşımda at sırtında Fırat ağa; selam verdi "Ehmet baba, bir derdin mi var?" diye sordu. Bana hep Ehmet baba der o. "Ben de bir oğlun sayılırım, eğer derdin var da söylemezsen darılırım" dedi arkasından. Ben de boş bulunup derdimi, hemen peşinden de Muhtar'dan isteyeceğimi söyledim.

EMOŞ ANA _; (*Merakla*) Eee sonra?

ÇOBAN AHMET _; Sonrası, hemen attan indi ve cebinden desteyle para çıkardı; "kimseye muhtaç olma, Muhtar'a da ağzını eğme Ehmet baba, dedi, al şuradan ihtiyacın kadar." Olmaz, sağolasın dedimse de "almazsan darılırım" deyip iki yüzlüğü üzerime attı ve sürdürdü atını.

Arkasından bağırdım; borç olarak alıyorum, güze öderim!(*Cebinden çıkarıp parayı karısına verir*)

EMOŞ ANA _; (*Eline aldığı 2 yüzlüğe bakarak*) Hıdır ağanın oğlunun bu yakın ilgisinin altında bir bit yeniği var gibi! Acaba Zelal'e mi gözkoydu desem; ama kızı daha görmedi bile, Zelal'im Hüseyinçavuş köyüne ayağını basmadı ki. (*Parayı kuşağından çıkardığı renkli yün ipliğinden örülü keseye katlayarak koyar*)

ÇOBAN AHMET _; Fırat ağa Çoban Ahmet'in kızına mı kaldı, Emoş Allahını seversen? Hem onlar Azeri, biz Kürt'üz!

EMOŞ ANA _; Azer'inin Kürt'ten; Kürt'ün Azer'iden, Türk'ten farkı ne? Hepimiz insanoğluyuz! Gönül bu ne Kürt, Türk der ; ne de çiftçi ve çoban! (*Kapı çalınır ve hemen arkasından Bekir Amca girer. Selam bile vermeden, elleri arkasında kurularak geçip sedire oturur. Kendisinden üç yaş büyük olan kardeşi Ahmet'le yengesinin kendisini öpmesini bekler. Onlar da istemiye istemiye 'hoşgeldin' diyerek öperler.*)

SAHNE 2

AMCA BEKİR _; Eee Ahmet baba, bu yılki köyünden memnun musun? Sen de hoş geldin, ama umarım elin boş gelmedin!

ÇOBAN AHMET _; (*Soğuk biçimde*) Altı ay dolmadan iki ayağımı bir papuca soktun, sen ne biçim kardeşin? Hiç meraklanma? Benim de bana göre dostlarım var; getirdim paranı. Altı ay önce bu günün tam öğle üzeri borç vermiştin, altı-yedi saat gecikmiş bulunuyor. Hesabını yap, faizini de vereyim.

AMCA BEKİR _; (*Pişkince*) Onbeş yirmi gün kala söyledimki tedarikini göresin kardeşim; senden faiz almak beni incitir. Sonra öyle anlaşmıştık, altı ay içinde verecektin, söz ağzından çıkar. Ben dedimki, o zaman senden faiz almam. Niye öyle öfkeli konuşuyorsun ki, sana bir iyilik yaptık; bir sözünü iki etmeden çıkarıp verdim iki yüzü.

EMOŞ ANA _; (*Kocasının çıkışlarından memnundur, ama tartışmaya girmelerini istemez*) Tamam Bekir sağılasın ; o zaman bir iyilik ettin bizi dardan kurtardın. Şimdi de başımıza kakma, buyur paranı. Teşekkür ederiz. (*Kuşağından çıkardığı kesenin ağzını çözer ve içindeki paraları göstere göstere iki yüzlüğü sayıp verir*)

AMCA BEKİR _; (*Densizce şakalar yapmaya çalışır*) Benim akıllı yengem, sen olmasan bu Ahmet abimin yüzüne bakmam. Zaten senin hatırın için bu parayı vermiştim. Bir türlü çobanlıktan kurtulamadı. (*Parayı sayıp cebine koyarken*) Para veren altın bulsun. Ama sizin evinizde ağır bir külçe altın var, onun kıymetini bilin. Zamanı da geldi geçiyor neredeyse, on yedi yaşını bitiriyor. Okuldan alın satın gitsin; sizi yoksulluktan ancak Zelal kurtarır.

EMOŞ ANA _; Bekir, Zelal bu yıl Lise 3.sınıfa geçti, dersleri de çok iyi. Yüksek okulu da bitirmek istiyor.

AMCA BEKİR _; Kız kısmı ne diye okusun ki? Okumak erkek işi, İzzet'i okutun. Evlendirin kızı evinin kadını olsun, size torunlar doğursun, kocasına hizmet etsin. Başlık piyasası da yükseldi, alırsınız paraları bırakırsınız çobanlığı. (*Sinirlenen Emoş'un karşılık vermesine fırsat vermez*) Ahmet abi duydum ki, Hüseyinçavuş köyünden Hıdır ağa ile aran iyiymiş, tek oğlu Fırat ağa hiç yanından ayrılmazmış; sana ev bulup yerleştirmiş, her işine de koşuyormuş...

EMOŞ ANA _; (*Kızgınca*) Ne demek istiyorsun yani?

AMCA BEKİR _; Bir şey demek istemiyorum yenge hanım. Yakında Çoban Ahmet kızını, Hıdır ağanın oğluna yaslamaya çalışıyor dedikodusu çıkarsa şaşmam.

EMOŞ ANA _; Öyle bir dedikoduyu ancak sen çıkarırsın. Senin başka lafin yok mu?(*Çoban Ahmet sinirden evin içinde gezinmekte ve Emoş işaretle onun konuşmasını istememektedir*)

AMCA BEKİR _; Niye kızılıyorsu yenge? Elin ağzı çanta değil ki büzesün, konuşurlarsa konuşsunlar. Keşke öyle birşey olsa. Hıdır ağanın eli boldur, istediğiniz başlık parasını alırsınız. Kız amcası olarak kıyısından köşesinden biz de otlanırız yani, fena mı olur?

ÇOBAN AHMET _; (*Birden bağıırır*) Yahu senin işin-gücü, lafın-sözün sadece para! Mezara mı götüreceksin be adam? Paradan başka konuşacak bir şeyin yok mu?

AMCA BEKİR _; (*İstifini bile bozmaz*) Parasız ne olur ki, paradan başka şey konuşayım!

ÇOBAN AHMET _; Ne bileyim; insanlıktan, ahlaktan, iyilikten, dinden-imandan sözet.

AMCA BEKİR _; (*Kahkaha atar*) Parası olmayanın dini-imanı mı olurmuş kardeş? Parasız insanlık da olmaz, parası olmayanı insan yerine de koymazlar. Yok ahlakmış, iyilikmiş; onlar da ne ki, para olmayınca? (*Az soluk alır*) Sahi Zelal nerede bu saatte? Benim asıl yegenim İzzet, hiç sözümünden çıkmaz Zelal ise dik başlı. Sahi, Zelal özel ders alıyormuş; parasını nasıl ödeyeceksiniz?

EMOŞ ANA _; Öğretmen hanım parasız ders veriyor, hayırına; var mı bir diyeceğin? Hem sana ne nasıl ödersek öderiz?

AMCA BEKİR _; Ne demek bana ne? O benim yeğenim. Biri istemeye gelse, baba vekili olarak onu ben verir veya vermezim; töre böyle bilmez misiniz? Salak kızımız o aileden çıkmıyor; ama bir türlü Reşo'nun küçük oğlu Hamit'i ayarlayamadı, elinden kaçırdı. Hamit Mahmudo'nun kızına vurgunmuş... (*O anda kapıyı tıklayıp Zelal içeri girer. Herkes susmuştur. Sırtındaki kitap çantasını bir kenara bırakıp babasının elini öper. Amcasına soğuk bir 'hoşgeldin' der*) Kız Zelal niye benim elimi öpmedin?

ZELAL _; Büyük olan büyüklüğünü bilir. Sesin dışarıya taşıyordu; koskoca adamsın beni çekiştiriyor, dedikodumu yapıyorsun utanmadan. Fate benim kızkardeşim, Hamit de ağabeyim...

ÇOBAN AHMET _; Tamam kızım. Amcanın densizliğine bakma sen. Geç perdenin arkasına önlüğünü mönlüğünü çıkar da yarına hazırlan. Akşama doğru evden çıkar, eşeğe bindiririm birlikte gideriz Hüseyinçavuş'a. İki saatte köye varırız.

EMOŞ ANA _; Ama kızın Mayıs'ın sonuna kadar kursu var; bitinceye kadar İzzet'le idare etseniz..

ZELAL _; Bir şey olmaz ana, gideriz babamla. Zaten iki kurs kaldı. Kurs günleri akşamdan İzzet'le geliriz. Ertesi gün ben kursumu yaparım, oğlan da dinlenmiş, gezmiş olur gündüz boyu. Akşam olunca birlikte döneriz. Tatil boyunca da Öğretmenle anlaştık; kendisi haftada bir gün Fatelerin Gevro yaylasına gelecek, orada kursumuza devam edeceğiz. Zaten Fate de bu ayın sonunda yaylaya gidecek.

AMCA BEKİR _; (*Kendisiyle artık kimse ilgilenmeyince kalkıp dış kapıya doğru giderken*) Vay vay vay ki vay! Kızımız neler neler yapıyormuş! Yaylada bile ders kurs görecekmış. Dur bakalım hele dur; gün doğmadan neler doğar, gün başlara ne çoraplar örer.. (*Anlaşılmaz şeyler mırıldanarak çıkar. Sahne değişir*)

Gevro Yaylasında Olup Bitenler

SAHNE 3

Temmuz ayının son haftası. Yaylada sürüler için beton yalaklar bağlanarak yaptırılmış bir hayrat çeşmenin arka duvarının gölgesinde çoban kılığında Emoş ana ile Zelal. Emoş Ana ayakta bir a elinde kirman ve koluna dolalı yün yumağı çorap ipi eğirmekte. Zelal bir taşın üzerine oturmuş kitap okumaktadır. Duvarın ön tarafında yalıklara akmakta olan suyun sesi ve öğle üzeri, çoban söylemiyle yatağa vurulmuş yatarak geviş getirmekte olan koyunların melemeleri duyulur. Arada bir Emoş Ana duvarın öte yüzündeki koyunları gözler. Fate'nin küçük abisi Hamit'i görür.

EMOŞ ANA _; Zelal, Zelal bak hele, Hamit heybe sırtında bu yana doğru geliyor.

ZELAL _; (*Kafasının kaldırmadan*) Herhalde içme suyu götürmeye geliyordur; bu pınarın suyu çok soğuk ya! Dur ana beni konuşurma; İnce Mehmet sevgilisini kaçıırıp dağda bir mağaraya getirdi. Romanın bu en heyecanlı yerini bir daha gözden geçiriyorum, beni çok etkiledi.

EMOŞ ANA _; İnce Mehmet de kim kız?

ZELAL _; Bu okuduğum Yaşar Kemal'in romanındaki adam. Şimdi sana nasıl anlatayım anam?

EMOŞ ANA _; Keşke ben de okuma yazma bilseydim. Sana gıpta ediyorum. Sininde yatmayası babam beni okula göndermedi ki.

ZELAL _; Sanki babam, amcam, aşiretin yaşlı erkekleri senin babandan daha mı iyilerdi?. Hatırlasana; ilkokula yazıldığım sene ne olaylar çıkardılar Fate'yi de beni de okula yollamamak için. Aynı kafadan hepsi (*sesini kalınlaştırarak*) “ kız kısmı okuyup da ne olacak? Yarın itin birini alıp gidecek” diyerek kendi kendi kendilerine bile hakaret ettiklerinin farkında değiller. Bereket o zaman öğretmenimiz Kürtçe konuşabiliyordu da onları ikna etmişti. Küçük Berivan şanslı; kızların artık okula gitmelerinin önemini yavaş yavaş anlamış bulunuyorlar.

EMOŞ ANA _; (*Gerçekçi*) Şimdi de çoğu “kız kısmı en fazla ortaokul okusuun yeter! Yüksek okullarda oğlanlarla oynaşp ahlaksız olurlar” demekteler...

HAMİT _; (*Duvarın öte yanından kafasını uzatıp*) Heeey Emoş Ana'yla Zelal! Ana-kız ne kaynatıyorsunuz öyle? Ahmet aga dayı nerede bugün?

EMOŞ ANA _; Ahmet aga ile İzzet Arpaçay'a indiler. Oğlanın üstü –başı, ayakkabısı iyiden parçalandı; ona pantolon, gömlek, ceket ayakkabı alacaklar...

HAMİT _; (*Gülerek*) Emoş ana desene; İzzet'in burnunu-kulağını düzeltmeye, onu donatmaya gittiler. İzzet yeğenim erkek oldu artık, Hüseyinçavuş köyünden bir kız bulmuş olmalı. Tamam güzel bir Azeri kız bulsun alsın, getirip aşiretimize katsın eyvallah! Amma sana söylüyorum Zelal kız! Hıdır ağanın Fırat, sıkça sizin eve girip çıkarken görülüyormuş; sakın ola ki, sana göz koymuş olmasın?

EMOŞ ANA _; Yok daha neler Hamit! Hıdır ağa ile oğlu bize çok yardımcı oluyorlar; çok iyilikleri dokundu, Allah razı olsun. Sizin köye, Boşhaber'e bir garip Azeri gelip çoban dursa, sizin köylüler yardım etmez mi? En başta sen her sabah onlara yağ-kaymak aparırsın, öyle değil mi?

HAMİT _; (*Onaylamak zorunda kalır*) He ya, öyle ama yine de benden söylemesi.

Aşiretimizden ağa oğlu değil, kaymakam-vali de olsalar onlara kız yok, töremizde yok bu; pırtık pırtık ederiz de bir pırtığımızı vermeyiz. (*Sözü değiştirir*) Bu Zelal'le bizim Fate kafalarını kitaplardan kaldırmaz. Ne okuyorsun kız?

ZELAL _; (*Kızgınca*) İşte kafamı kaldırdım n'olacak yani, sana ne? Hem sana n'oluyor Hamit abi? İşine gitsene! Ne beni çekıştırıp duruyorsun?

HAMİT _; (*Sesini yükselterek*) Sus kız bağırma, edepsizlik etme Fate gibi abine karşı. İkinizin de ağzına sığarım ha, sizi sopa yoksulları! (*Emoş ana güler, alışkındır*)

ZELAL _; (*Ondan altta kalmaz bağırılmaktan yana, ayağa kalkıp o yana dönerek*) Bizim ağzımıza sığacağına , git çalıya sığ ki göten diken bata! Haydi testiği bidonu doldurmuşsun, koy heybeye sırtla yükünü. Doğru sürünün başına , Velo ağanın oğlunun yanına git.

Bağırışımı, çağırışımı ortağına yap! Kendi yaylanızın suyu yetmiyor mu size, ne diye buraya geliyorsun. Bak hele yatan koyunları da ürkütüp kaldırdı.

HAMİT _; (*Fate ile Zelal'in bu tür çıkışlarına alışkıdır*) Gördün mü Emoş ana? Bir laf söyledik bin lafa geçti? Fate bacımı da bunu da kalın sicimlerle direğe sarıp, iyi bir dayak çekmek lazım! (*Sesi uzaklaştır*) Şaka şaka! (*Gülerken*) Ben bacılarıma hiç kıyar mıyım ki, direğe sarıp da dayak atayım; ayağımın altına alırım...

ZELAL _; Ha işte böyle, indir yelkenleri; ayağının altına alırmış, ille sözde de üstün çıkacak ya! (*Arkasından bağırır*) Yükün ağır galiba, iki büklüm olmuşsun Hamiiiiit abiiii!

EMOŞ ANA _; (*Bu çıkışlara pek anlam veremez*) Yeter kız yeter, haydi kitabına dön. Yine bu akşam onların çadıra kursa gideceksin.

ZELAL _; He be ana! Edebiyat öğretmeni (*elindeki kitabı gösterip*) Bu birinci ciltten bir sayfalık özet istemişti; kitabı okuyup bitirdim, ödevimi de hazırladım. Az önce alıntı yaptığım yerleri gözden geçiriyordum. Aha kitabı çantama koyuyorum. (*Koyar*) Ana sahi sen bugün benimle kira niye geldin ki? Kurtçul köpek benim can yoldaşım; bak sürünün başından hiç ayrılıyor mu? Senin gelmene hiç gerek yoktu anacığım, Kurtçul’la birlikte sürüyü yazardık. (*Seslenir*) Değil mi Kurtçul? Gâh gâh gâh! Gel buraya, seni seveyim biraz. (*Köpek havlayarak cevap verir*) Bak çağırıldığı halde gelmiyor, sürüyü bırakıp.

EMOŞ ANA _; Doğrusun da kızım; köyde “gelinlik kızı tek başına da dağa salıyorlar” diye laf-söz ederler. Yabancıyız buralarda, adımızı çıkarırlar yavrum. Gördün Hamit bile şakamaka zılgdını verdi. Eğer Fırat’la konuşuyorsan, sakın sakın kimse görmesin, baban da kardeşin de. İzzet ile beraberken de yanına-manına gelmesim. Ben bile görmeyeyim yavrum. (*Ağlamaklıdır*)

ZELAL _; (*Ona sarılarak*) Emoş anam, melek anam benim sen hiç merak etme. Tam bir yıl oldu Fırat benim peşimde; başka kızlara benzemediğimi anladığı için peşimi bırakmıyor. Hâlâ da kendisine ağız dolusu “he” demedim. Benim de onda gönlüm var, ama törelerimizi düşündükçe içim yanıyor. Fate’den başka kimse bilmiyor. Ben de onun bütün sırlarını taşıyorum. (*Gülerek*) Bak bir de peşimi bırakmayan Kurtçul biliyor; bir fırsat bulur da yanıma gelirse, gidip Fırat’a sürtünüyor, sonra bizi yalnız bırakıyor. Bize gözcülük yapıyor sanki, iki defa bizi havlayarak görülmekten kurtardı. Hani size buldum dediğim cep telefonu vardı ya, onu Fırat bana almıştı; uygun zamanlarda onunla konuşup anlaşıyoruz. Anam ben *okumak* istiyorum; buralardan ve törelerden uzak, özgür olmak istiyorum. Bunu açıkça söyledim ona.

EMOŞ ANA _; (*Şaşkıncıdır*) Bu ne çeşit konuşmalar böyle güzel kızım? Tanrı bizi erkeklerle eşit yaratmamış ki, biz eksiketeğiz. Adının anlamında bile bu var; eksiklik, noksanlık. Kur’an’da Allah, kadını erkeğine hizmet etsin diye Adem’in kaburgasından yaratığı yazılıymış.

ZELAL _; Bunu söyleyen Melleler-Hocalar haltetmişler; yalanlar uydurarak bizi kandırıyorlar. Bu sözlerime karşı Fırat ne diyor, biliyor musun?

EMOŞ ANA _; Ne diyor? Herhalde kızmıştır,” kız kısmı böyle konuşur mu?” diye.

ZELAL _; Sen bana can-ü gönülünden “he” de, beni sevdiğini söyle, ondan sonra canımı ye benim; istediğin şehirde gider yaşarsız. Mesela Van 100.Yıl Üniversitesi’ne girersen, oraya taşınırız. Sen okurken ben de dükkân açıp, Van’da ticaret yaparım. Arada bir gelip buradaki arazilerdeki marabaları da kontrol ederim, ne de olsa babamın tek oğluyum ya. Korkma bir zaman sonra herşey unutulur, kimse bize bir şey yapmaz.

EMOŞ ANA _; (*Sevinir*) İnşallah kızım inşallah! Yüce Allah gönlünüze göre dileğinizi vere, ne diyeyim. Ortalık da ııssız amma, Hamit’in sürüsü de tepenin ardında; neredeyse bir saat çeker... (*Söylemeye tereddüt eder*)

ZELAL _; Bir şey mi söyleyecektin ana, söyle niye çekiniyorsun ki?

EMOŞ ANA _; Baksana kirmada eğireceğim yünüm bitti.

ZELAL _; Bittiyse git evden getir, istersen sen sürünün başında dur ben gideyim.

EMOŞ ANA _; Ben de onu diyecektim Seni bir saat yalnız bırakacam olmaz mı? Yolda giderken de kirmadaki eğirilmiş ipi top yapar evde bırakırım . Kış çorapları öreceğim hepinize. Gidip evden taranmış bükülüp küle edilmiş bir torba yün getireyim, akşama daha çok zaman var. Seni de güneş batmadan Fateler’in çadıra göndereyim; yarım saatten fazla taşlıklı bir yol tepeleyeceksin. Akşam da İzzet gelip seni köye getirir. Boş boş durmayayım burada akşamacak. Sen birazdan sürüyü sulaktan kaldır, Kurtçul’la beraber otlağa sür otlasınlar.

ZELAL _; Tamam anacığım haydi sen git; kendini de yorma biraz geç gelsen de olur.

Evdeki işlerini de gör. (*Kadın çıkar. Zelal duvarın ön yüzüne geçer. Zelal koyunlara “höör,*

höörrr, hööörrr!” diye seslenerek, Kurtçul havlayarak sürüyü kaldırdığı anlaşılır. Koyunların melemeleri boyunlarındaki çan sesleri bolarır ve uzaklaşır. Sahne değişir)

SAHNE 4

Zelal, yaylanın yeşil çimeni ve çiçeklerini simgeleyen sahnede uygun bir alan serili çimen halı üzerinde çoban değeneğine yaslanarak, bağdaş kurmuş oturmaktadır. Çevresine serpilmiş veya küçük saksılarda bulunan çiçeklerle kendikendine konuşur. Arkada aralıklı koyun melemeleri, kıpır kıpır otlama ve Kurtçul’un havlama sesleri duyulur.

Zelal’in, Yaylanın Çimeninde Çiçeklerle Kürtçe Söyleşisi ya da Yayla Tiradı

ZELAL _; Di germa Tîrmehê de, hênkayiya zozanan xweş tê li bajariyan,

Ji yên ku rûyê zozanan nedîtîn re,

Temaşe kirina hejîna xecxecokên sor û zer, çinîna Lale û binevşan;

hele bêhnkirina wan Nêrgizan

Çawa wan kêfxweş û bextewar dike...

Binevş û Nergîzên çavşîn, Ka ji min re bibêjin,

Wek di çîrokan de bi ziman bibin Beybûnên çav xweşik, Laleyên lêvên bûkan,

Bi ziman bibin û bersiva pîrsa min bidin:

‘Ev xweşikbûna we, bêhna we, rengîniya we, ev sekna we ya mazlûm û hele

hejîna we ya nazdar;

Çima me keçên ber bûkaniyê yên vê zozanê ji kêxweşiyê coş nake?’

ÇİÇEKLER KOROSU _; Keça zelal, Keça Zelal, bûye zelîl keça Zelal!

Te çavên xwe di nav me kûlîlkan de vekir,

Guhên te tim guhdariya dengê hejîna me ya nazdar kir

Û ewqasî tu bi bêhna me sermest bû yî ku;

Keça Zelal, keça Zelil ji me bêzar bû ye !

Keça şivan ya dêm sor, biçe, dûr bikeve ji me.

ZELAL _; Başe, Ma hesreta bi dûrketina we dê min dilşadtir bike?

ÇİÇEKLER KOROSU _; Wê demê em ê jî bêriya te bikin.

Mîna yên ku ew kûlîlkên çolê yên dilşad nedîtî,

Carinan were me ziyaret bike.

Ling û destê xwe zû bigire

Û rahêje Firat jî zû ji van deran here!

ZELAL _; Hem ji van deran û hem jî ji toreyaya ku em esîr kirine ez dixwazim bazdim;

Kûlîlkên boz-binevşî û şîn-keskî, bawer bikin ne ji we.

Ji her yekî ji we gûliyekê bibim û di guldankan de mezin bikim,

Bêhna we bikişînim nava xwe bi temaşe kirina we re,

Û bizanibin, wisa derbas dikim hesreta we.

ÇİÇEKLER KOROSU _; Keça Zelal, keça zelîl,

Ax keça xweşik a dêm sor!

Vaye te dît fersenda xwe,

Veke telefona xwe û bigere li Firatê xwe.

(Kürtçe dışa vurulmuş içkonuşmalar arka planda Türkçe yinelenir veya veya prompter’dan okunur)

ZELAL _; Temmuz sıcağında hoş gelir yayla serinliğini yaşamak şehirlilere,

yayla yüzü görmemişlere,

Kırmızı-sarı gelinciklerin salınışını seyretmek, menekşeleri ve lâleri koparmak;

hele t y r t y r nergisleri koklamak
Nasıl da mutlu ediyor, sevince boğuyor onları...

Söyleyin bana mavi gözlü nergislerle menekşeler,
dile gelin masallardaki gibi koyun gözü papatyalar, gelin dudağı lâleler,
dillenin de sorumu yanıtlayın:
'Sizin bu güzel görüntünüz, kokunuz, cicili bicili renkleriniz, Şu mazlum duruŐunuz ve hele
nazlı salınıŐınız;
neden bu yaylanın biz gelinlik kızlarını mutluluktan coŐturmuyor?'

 I EKLER KOROSU _; Zelal kız Zelal kız, zelil olmuş Zelal kız!
Gözlerini biz çiçekler arasında açtın,
kulakların hep bizim nazlı salınıŐımızın seslerini dinledi
ve bizim bizim kokularımızla öyle sarhoş oldun ki;
bıkmıŐsın bıkmıŐ bizden Zelal kız, zelil kız!
Al yanaklı  oban kız git, uzaklaŐ bizden.

ZELAL _; Peki, uzaklaŐıp da  zleminizi çekmek daha mı mutlu eder beni?

 I EKLER KOROSU _; O zaman biz de  zleriz seni.
Mutlu gördüğün o kır çiçekleri görmemiŐler gibi,
gel arada bir bizi ziyaret et.
Elini ayağını çabuk tut
ve al Fırat'ı da buralardan hemen git!

ZELAL _; Hem buralardan hem bizi tutsak kılan törelerden kaçmak istiyorum;
allı-morlu, mavili-yeŐilli kır çiçekleri, inanın sizden değıl.
Her birinizden bir dal g t r r p saksılarda büyütür,
seyrederek kokunuzu çekerim içime
ve  zleminizi öyle gideririm bilesiniz.

 I EKLER KOROSU _; Zelal kız, zelil kız,
ah al yanaklı güzel kız!
İŞte buldun fırsatını,
a  elindeki telefonu ara Fırat'ını.

ZELAL _; (* evresine bakınarak numarayı çevirir*) Alo Fırat! Neredesin, konuşacak durumda mısın canım?

FIRAT'IN SESİ _; Men  ayırıkta tırpancılarını g zlerem hem atımı suvarıram Zelal'im. Bir yenden de sene baharam d r b nle.

ZELAL _; Beni ta ordan g rebilirsen mi? Ayakta mıyım?

FIRAT'IN SESİ _; Helbet görebilirim,  imende oturmaktaŐın; emma cemalını se emirem. Kurtçul sürünün etrafında  evr m   ek fir dolanıyır. Az önce de Emoş anayı köy yolunda  apuk  apuk giderken seyrettim. Sen n'edersin otların arasında oturmuş?

ZELAL _; Ben çiçeklerle bir hoş sohbeteye dalmıŐam, kendi dilimle s yleŐirem Fırat; onlar da benimle konuşurlar.

FIRAT'IN SESİ _; (*Güler*) Sen ne dersin, onlar sene ne söyler Zelal?

ZELAL _;  yle çok konuştuk ki, hepsini hatırlamirem. Ama menekşeler, gelincikler, mavi mavi nergisler ve koyun gözü papatyalar hepsi bir ağızdan; "Zelal kız, zelil kız! Al yanaklı güzel kız! Elini ayağını çabuk tut, al Fırat'ını hemen buradan git" diye  ıgırıŐıp durdular.

FIRATIN SESİ _; Getmesine gidek de, Lise'yi bitirmek, Üniversite'yi okumak idi dileğin; onlardan vaz mı geçtin?

ZELAL _; Niye vaz geçeyim? Van'da Lise mi yok? Iğdır Lisesi'nden çıkışımı alır; gider oraya kayıt yaptırırım. Adımızı sanımız da değiştiririz, (*İroni yapar*) örneğin ben Dicle, sen de Murat ol; birleşip Van gölüne akalım!

FIRATIN SESİ _;(Gülerek) Haydi bala (*aynı ironiyle karşılık verir*) Murat neyise, Muş ovasından ancak tersine akarsa Van kölüne tökülür. Emma Ticle'yi Diyarbakır'dan yukarı doğru nece çevirek ki?

ZELAL _; (*Güler*) Şakalar bir yana, gidip Van'da gizlenelim. Değişik adla Lise'ye kayıt yapmazlarsa, kışın evde kendikendime çalışır, yazın dışarıdan son sınıf sınavlarına girer Lise'yi bitiririm; ona da engel olamazlar ya elimde Lise çıkışım ve notlarım var. Sonra da Üniversiteye hazırlanırım. Zaten üç ay sonra da onsekizime giriyorum. Ama yine de kafamdan geleceğimize ilişkin bir sürü kötü düşünceler geçiyor Fırat'ım.

FIRATIN SESİ _; Kov getsin gafandan gara fikirleri; sen on sekize bastıktan sonra kimse kılıma dokunamaz.

ZELAL _; Keşke dediğin gibi olsa. Birgün biraraya geldiğimizde planlarımızı yaparız, olmaz mı? (*Köpek havlaması sıklaşır*) Haydi telefonları kapatalım; Kurtçul beni çağırıyor, sürünün başına gideceğim.

FIRATIN SESİ _; (*Telaşlı*) Dur gapatma, giderken kulağın bende olsun. Sana yazdığım bir şiirimi okuyacağım: (*Keman sesi ve arka planda sürünün ve koyunların boynundaki çan sesleri eşliğinde şiir seyirciye ulaşır*)

*Gevro Yaylası'nın gülüdür Zelal
Yanahlar al alma dodahları bal
Heç bi yere getme hep yanımda gal
İçim ataşlandı sene yanaram*

*Gevro Yaylası'nda çiçekler çohtur
Südü peyniri bol balı mayhoştur
Zelal'ımın eşi menendi yohtur
İçime od düşmüş sene yanaram*

*Gevro yaylasında guzular meler
Guzuların sesi galbimi deler
Vazgeçemem senden geçse seneler
İçime od düşmüş sene yanaram*

*Gevro Yaylası'na çadır guruldu
Sel bitti bulanık sular duruldu
Fırat çoban gıza yaman vuruldu
İçim ataşlandı sene yanaram*

(*Şiirin üçüncü dörtlüğünden itibaren ışıklar kararmaya başlar ve sahne değişir.*)

Fate Yaylada Süt Sağımı Sırasında Söz Kesilip Satıldığını Öğreniyor

SAHNE 5

Fate, Yenge, Berivan öğleden sonra yayladaki üstü açık ağılda süt sağımında. Berivan iki koyunun arasında onların boyunlarından tutarak kıpırdamamalarını sağlarken, yenge ile Fate her biri bir koyunu kovalara sağmakta ve memelerden sağılan sütün fişirtti sesleri arasında konuşurlar. Bir-iki çift sağmal koyun kalmıştır. Arada bir meleme sesleri gelir.
FATE _; Yenge bu sabah köyden geleliden beri yüzün hiç gülmedi; bir derdin var, ama söylemek istemiyorsun.

YENGE _; Yok birşeyim Fate, ne derdim olacak? Hamileliğimdendir, çabuk yoruluyorum. Onun için yüzüm gülmez oldu. Abin de bana “asık surat” demeye başladı bu günlerde.

BERİVAN _; Fate abla sen de ne eşştirip duruyorsun? Bir derdi varsa, ille sana mı söyleyecek? Cafer abime söyler. (*Fate güler*)

YENGE _; (*Daha da üzgünleşir*) Var var, çok şeyim var ona söyleyecek, ama sırası değil. Hani derler ya; “Hasan var ayağıma basan var”.

BERİVAN _; (*Fate'nin çok meraklandığını görür*) Ne demek sırası değil yenge? Yani ayağına basan Hasan ben miyim; ben buradayım diye mi söylemiyorsun? O zaman ben gideyim; kızı meraklandırma.

FATE _; Aslında yoruldu da ayrılmak için bahane arıyor, anlasana yenge.

BERİVAN _; (*Sesini yükselterek*) Yok yaav, ne bahanesi arayacak mışım? Zaten iki çift koyun kaldı. Yaav Fate abla Eylül'ün ikinci haftasında bizim okullar açılacak. Bu gün Ağustos'un son günü; hani seninle İğdır'a gidip, kırtasiyeciden kalem-defter-kitap alacaktık. Hem önlüğüm de eski, üstelik küçüldü.

FATE _; Sahi Berivan, ben de anlamadım; sözde Cuma gününe kadar evde kalacak, seninle alışverişe çıkacaktık. Ama çamaşırlarımız bile kurumadan apar-topar ikimizi de yaylaya postaladılar. Niye ki yenge?

YENGE _; (*Kekeleyerek*) Şeey, ben nereden bileyim? Reşo babayla Elfo ananın canı öyle istemiş herhalde.

FATE _; (*Kuşkusu artmış*) Ama yenge Cafer abimle Hamit abim de dağdan çağrılmıştı. Tam biz evden ayrılmış, ahırdaki atı eyerlerken büyük ablamla eniştemin de geldiğini gördüm, bize el salladılar. Belli ki, geniş bir aile toplantısı olacaktı. Eh Berivan! Seninle ben evin küçük kızları olduğumuzdan bizi aile bireyinden saymıyorlar demek; ha varmışız, ha yokmuşuz!

BERİVAN _; Haydi ben neyise, çocukları adam yerine koymuyorlar. Ama sen onsekizinde bir gelinlik kız olmuşsun, Lise'yi bitirmişsin; nasıl seni adam yerine koymazlar?

FATE _; Değil mi ya, Berivan'cığım? Artık yasalar karşısında bile reşitim, genel seçimlerde oy hakkım var. (*O anda Zelal girer, ama görmemiştir*) Neden aile kararlarına katılıp, oyumu kullanamıyorum ki? Bu büyük haksızlık!

ZELAL _; Fate, Fate sen Yurttaşlık bilgise derslerinden öğrendiklerine dayanarak konuşuyorsun. Bizler aşiret çocuğuyuz güzelim; devlet yasaları değil, aşiret örfünün kuralları, töreler geçerli buralarda!

BERİVAN _; Öyle ama Zelal abla, bu doğru değil ki!

ZELAL _; Elbette doğru değil, ama ablan boşuna aile içinde söz hakkı, oy hakkı beklemesin.

YENGE _; (*Süt sağımını bitirmiş ayaklanmışlardır. Berivan geride kalanlardan bir çifti getirir*) Zelal hoş geldin, iyi ki geldin. Sağmal koyunlar bitmek üzere. Ama üç tane de inek var; hem kazanları kurup süt pişireceğiz bize yardım edersin.

FATE _; Hoş geldin Zelal, bu gün kurs yoktu ki!

ZELAL _; Vallaha, bizim sürüyü babam bu gün, sizin yaylanın sınırındaki otlaklara çekti. Orada otluyorlar. Babamla anam sürünün başındalar. Emoş anama; Fate'lere bir uğrayayım,

geçen hafta kursa da gitmemiştim,” dedim. Yenge, istersen sen biraz otur, hamilesin fazla yorma kendini ben geçeyim yerine. (*Yenge , ‘sağol’ diyerek kalkıp bir kenarda oturur, Zelal sağmaya başlar*)

FATE _; Zelal ne iyi ettin de geldin. Biliyormusun, bu günlerde bizim evde birşeyler dönüyor. Yengem de ağzına taş almış konuşmuyor.

ZELAL _; (*Alaycı bir biçimde*) Kız sakın seni birine satmış filan olmasınlar?

FATE _; Sus kız, ağzı kara taşa gelesice, ağzını hayıra aç. Allah göstermesin! Ben sınavlara hazırlanıyorum, bu yılki sınavlara istediğim yeri tutturamam diye girmedim. Gelecek yıla mutlaka testleri kazanıp, Üniversite’de istediğim yere gireceğim.

ZELAL _; Fate bacım, ‘burası İğdir, çok ederler dırdır’. Gün doğmadan neler doğar; hiç biz kızları, düşümüzü, hayalimizi yaşamaya bırakır mı babalarımız, abilerimiz ve törelerimiz?

FATE _; Ağzından yel alsın emi. Hep böyle hayırsız şeyler konuşma. (*Birden Yenge patlar ve hıçkırarak ağlamaya başlar*) Sana n’oluyor yenge, niye ağlıyorsun? Zaten dün akşamdan beri patlamaya hazır bir hüznün bombasıydın...

DİĞER ÜÇÜ _; (*Aynı anda*) Söyle haydi, ne var n’oldu?

YENGE _; (*Ağlayarak*) Fate’yi dün, Cuma günü sattılar, sattılar kuzucuğu sattılar.

FATE _; (*Güçlülükle ayağa kalkarken kova devrilip süt yerlere dökülür. Titreyerek yengesinin boğazına sarılır*) Bu kara haberi veresin diye mi seni yolladılar, ha?

ZELAL-BERİVAN _; (*Fate ’yi tutup çekerlerken, aynı anda üzgün sorarlar*) Kime sattılar yenge?

YENGE _; Velo’nun oğlu ortağı Ahmet’e verdi Hamit. Cuma akşamı söz kesildi iki aile arasında; Köyün yaşlı bilgisi Ape İsak’la, Melle de vardı. Koca sarıklı melle Allahın emri, peygamberin kavli ve İmam Şafii mezhebi üzerinden Fate’yi babasından istedi. Reşo baba da Hamit’i vekil gösterip onun üstüne yıktı. Melle aynı sözleri üç kere Hamit’e tekrarlardı. O da, “hele yirmi bin lira başlık ve bir kaleş ortaya konsun, o zaman düşünelim”dedi. Melle Velo ağaya baktı, adam gururla iç cebinden şişkin bir cüzdan çıkarıp, “bunun içinde bir deste binnik var, istediğin kadar al” diyerek ortaya attı. Karısı da aynı gururla şalının altından bir beze sarılı kaleşle, koca bir mermi kutusu koydu yanına. Hamit uzandı ve para destesinden yirmi tane binlik çekti sayarak. Onu abisiyle babasını dizlerinin önüne, kaleşi de kendi önüne koyduktan sonra, cüzdanı kapatıp Velo ağaya uzatırken “Aldım kabul ettim ve Fate bacımı mahdumunuz Ahmet efendiye verdim, gitti. Hayırlı olsun”dedi ve karı-kocanın ellerini öptü...

FATE _; Yenge bir de sıkılmadan uzun uzun anlatıyorsun. Yaktın beni Hamit abi, senin boyun devrile emi! Besbelli ki sürülerin peşinde, işi pişirip kotardılar. (*Ağlayarak çadıra koşar, Berivan da arkasından.*)

ZELAL _; Yenge o kadar uzun ayrıntılamana gerek yoktu. Zaten haber bile vermeden bir hayvan gibi satıldığını duyar duymaz çok sarsıldı.

YENGE _; Ben de satıldım haberim olmadan. Yarın birgün sana da sormadan defterini dürecekler. Uzatmakla demek istediğim; Allahın peygamberin adını anarak kadını kızını nasıl da paraya çeviriyorlar; töreyi ileri sürüp ne tür manfaat ve kazanç sağladıklarını anlatmaktı. Ama kız senin ağzında sanki ateş mi vardı ne? Sen öyle konuşmasaydın, ben dünyada söyleyemezdim bu haberi. Sen görmüş gibi düşünceni söyleyince, dayanamadım. Yoksa bana sıkı sıkı “sakın Fate’ye söyleme” diye tenbih etmişlerdi, şimdi beni cezalandıracaklardır. Kocam yarın gelip Fate’yi eve götürecektir, bir daha yaylaya maylaya gelmeyecek ...

ZELAL _; (*Yenge ’nin konuşmasını keserek*) Belliydi böyle olacağı, dilim tutula nereden söyledim. Daha önce de kendisine buna benzer birşey demiştim, ah! Yıkıldılar kızın hayallerini, hayalleriyle birlikte hayatını da yaktılar. (*Ağlamaklı*) Ben peşinden gideyim kızın...

YENGE _; Berivan’ı gönder gelsin ki, şu son iki koyunu da sağalım. Sen zavallı Fate’yi teselliye çalış. Ona ; yengen kara haberi vermek için yaylaya gelmemiş, tam tersine alacağı

cezayı bile göze alarak durumu açıklamış . Ona bir gün kazandırdığımı söyle, belki bir çare bulur ne bileyim...

ZELAL _; Nasıl çare bulacak ki bir gün içinde, yarın öğleye götürecekler, diyorsun. Allah Fate'ye yardım etsin.

YENGE _; Hem de eve kapatıp, hiç dışarı çıkarmıyacak ve kimseyle görüştürmeyecekler. Senin de adın geçti; "Zelal nasıl olsa Hüseyinçavuş köyünde"dediler. On güne kalmadan nişan-düğün birlikte yapılacak. (*Zelal çıkar*)

BÖLÜM III

SAHNE 1

Üçüncü Bölüm'e geçiş, defterinde kaldığı yerde Sevda'nın Murat'a anlatısıyla yapılır. Murat'ın sorularıyla diyaloga dönüştürülebilir. Yarı karanlıkta bölümün ilk sahne düzeni hazırlanırken kendileri görülmez sesle verilir. Arka planda "İğdir'in Al Alması" türküsünün müziği Sevda'nın sözleriyle ilk iki katasının eşliğinde hafiften hafiften duyulmaktadır. Aşağıdaki, sadece seslerle gerçekleştirilen sahne, Sevda Murat ikilisinin video filmi görüntüleriyle perdeden yansıtılabilir.

SEVDA'NIN SESİ _; (*Uzaktan geliyormuş gibi*) Dayımın sıkıca yaptığı tembihe uyararak mutlu görünmeme rağmen kapatıldığım odamda okumayı ve test kitaplarımı karıştırmayı sürdürdüğüm için, bu evliliği istemediğimin sanki farkındaydılar.

MURAT'IN SESİ _; Odana hiç kimse girmiyor muydu?

SEVDA'NIN SESİ _; Elfo anamdan başka kimse. O da genellikle yemeğimi getirir, yaşlı gözlerle saçımı başımı okşar ve hemen hiç konuşmadan çıkar giderdi. Arada bir küçük Berivan'ı, açlığını ve susuzluğumu sormak için gönderiyorlar, ama üç-beş dakikadan fazla yanımda kalmasına izin verilmiyordu.

MURAT'IN SESİ _; Tam bir hapisane hücrelerine dönüştürülmüş senin oda. Ya tuvalet ihtiyacın?

SEVDA'NIN SESİ _; Kapıya üç kez tıklatıyor öyle çıkıyordum. Salonda devamlı biri bulunduğundan gözlem altındaydım. Bereket bonyo ve lavoba bölümünü geçip tuvalete giriliyordu, arada kapı vardı. Salona açılan kapının önünde bulunsalar bile tuvaletteki telefon konuşmalarımı duymaları olanaksızdı. Zaten ikinci katta bulunduğu için pencereden atlayıp kaçma olasılığı hiç yoktu.

MURAT'IN SESİ _; Aşiretin kadınları gelin görmeye gelmiyorlar mıydı?

SEVDA'NIN SESİ _; İki aşiretten de akraba kadınlar eksik olmuyordu, oturma odasına çağrılıp onlarla birlikte oturup konuşuyordum. İlk üç-dört gün içinde nişan görümü bohçalar dolusu haleyet/armağanlar gelip gitmişti. Büyüklerin ellerini öpüp haleyetimi alıyordum. Bir gece de Melle gelip erkeklere ve kadınlara ayrı ayrı Kur'an okudu. O gece çeşit çeşit tatlılar yenmiş, şerbetler içildi. Gözyaşlarımı içime akıta akıta kadınlar arasındaki neşeye ben de katılmışım. Herkes geç vakitte evine gidince beni tekrar odama soktular. Uyumak ne mümkündü! Herkes uyumuş, ışıklar sönmüş ve koca eve sessizlik çökmüştü. Kafama koydum; tuvalete gidip dayıma telefon edecek, herkes derin uykudayken sessizce merdivenlerden inip sokağa çıkacağımı söyleyecektim. Işığa bile ihtiyacım yoktu evin her noktasını elimin içi gibi biliyordum.

MURAT'IN SESİ; Yoksa yakalandın mı?

SEVDA'NIN SESİ _; Kaçmayı deneyemedim ki, yakalanayım. Lise diplomamla nüfus cüzdanımla biraz paramın bulunduğu küçük çantam hep yastığımın altındaydı, ister istemez elim ona gitti, alıp kucağımda tuttum bir süre. Her nedense nüfus cüzdanımı elimden almayı

akıl edememişlerdi, telefonumu aldıkları halde. Birden kalktım ve yavaşça odamın kapısının mandalını kaldırıp açmaya çalıştım, kapı dışarıdan kilitliydi. Mandal yerine düşünce tıkırtı oldu.

MURAT'IN SESİ _; Zaten gündüz de kilitlenmiyor muydu?

SEVDA'NIN SESİ _; Hayır. Bir dakika bile geçmeden, kapı açıldı ve karşımda, elinde el feneri Hamit abim. Bereket kendimi kaçma hayaline kaptırıp üstümü giyinmemiştim. Bozuntuya vermeden karnımı tutarak, “Ay hamit abi, dedim, adetim değildir gece tuvalete kalkmak. Ama akşam tatlı-tuzlu birbirine fazla karıştırdım çok karnım ağrıyor...” Hamit kızdı, “haydi git ışığı tutuyorum, dedi. Salak kız beni uyandırdın, zaten iki gündür uyku uyumamıştım. Niye yatmadan önce içini-dışını boşaltmadın?” Meğer geceleri kapım kilitleniyor, üstelik abimin yatağı da, odamın kapısının açıldığı salona seriliyormuş.

MURAT'IN SESİ _; Demek senin kaçmandan hep kuşkulananmışlar?

SEVDA'NIN SESİ _; Öyle olmalı. Kararım karardı; abi dediğim adamın dünyada koynuna girmeyecektim, üstelik bir başkasını (seni) seviyordum. Kurtulamazsam, kendimi öldürmeyi göze aldım. Yayladan getirilişimin haftasında kına gecesi yapıldı. Kına eğlencesi sonrasında gene geç vakit yapılan aile arası toplantıda; hem Iğdır'da düğün salonunda hem de köyde Velo ağanın konağının bahçesinde köy düğünü yapılması kararlaştırıldı. Çünkü aşiret büyükleri öyle istemişti. Kadınlar arasında konuşulurken duydum; gerdek odası, konağın ikinci katındaki pencereleri bahçeye bakan ve içinde tuvaleti banyosu bulunan geniş konuk odası düşünülüyordu. O anda kafamda bir şimşek çaktı; çünkü kurtuluşum için bir ışık belirmişti önümde.

MURAT'IN SESİ _; Ne demek bu. Nasıl bir ışık?

SEVDA'NIN SESİ _; Bu odanın bir özelliği vardı...

(Müzik yükselir ve aşağıdaki üçüncü dörtlük anlaşılır biçimde söylenirken düğüncüler sahneye girer:

*Iğdır'dan kız alıram
İçime sız' alıram
Bırakıp da kaçarsa
Öcümü tez alıram*

Büyük Cevizin Dibinde Köy Düğünü

SAHNE 2

Müzik sustuğunda sahne ışıkları. Sahnenin arkasına yakın boş sandalyeler vardır. Sol köşede Velo ağanın iki katlı evinin bahçeye bakan cephesi ve kalın dalları dama kadar yükselen asırlık ceviz ağacının bir bölümü görülür. Evin iki penceresinden birinin, el uzatılınca tutulacak kadar yakınından çatal bir dal uzanmaktadır. Sonbaharın güneşli gününde bir evin arka bahçesinde açık bir alan. Yaklaşmakta olan davul, akkordiyon ve tulum sesi. Anlaşılmayan sesler arasında bir düğün alayının yaklaştığı sezilir. Sahnenin arkasında sarkıtılmış geniş bir perdenin arkasında damlardan ve sokaklardan düğün seyreden kalabalık vücut ve kafa silüetleri. Önce arka sağ köşeden çalgıcılar ve önlerinde başındaki zilli külahı ve ters giydiği ceketiyle davulcu köçeği, Iğdır Barı havası çalarak girer, seyirciye yakın sağ köşeye gelince çalmayı keserler. Arkasından önce gelinle damat girip ortadaki sandalyelere oturur, sonra da düğün sahipleri girer. Gelinin soluna annesi kaynanası, kız kardeşi, yengesi ve görümceleri oturur. Damadın sağına babası, kayınbabası, kardeşi ve kayınbirader oturur. Davulcu köçeği gelinin damadın ve düğün sahiplerini önünde, başını sallayıp zilleri çalarak, vücudun titreterek, eğilip doğrularak vb. gülünç hareketlerle herkesi güldürür. Birden sesler ve gülmeler kesilir; Bervanlı ve Kiloğlu aşiretlerinin temsilcisi iki başağa girer, herkes ayağa kalkar. Birinin başında yeşil sarık,

diğerinin sarı renkli sarık sarılı ve ikisinin de yüzleri poşiyile kapalı, gözlerinde siyah gözlükler vardır.

BERVANLI BAŞAĞASI _; (*Velo ağa ile Reşo ağanın ellerini sıkarak*) Velo ağa Allah hayırlı etsin! Reşo ağa Allah hayırlı etsin!

REŞO AĞA-VELO AĞA _; (*İkisi aynı anda*) Sağolun, hayıra karşı gelin başağa!

KILOĞLU'NUN BÜYÜK AĞASI _; Reşo ağa, Velo ağa düğününüz hayırlı ola!

REŞO AĞA-VELO AĞA _; (*Aynı anda*) Hayıra-uğura karşı gelin başağa!

KILOĞLU BAŞAĞASI _; (*Elini uzatarak damat ve gelini kutlar*) Allah hayırını üstünüzden eksik etmesin, bir yastıkta kocayın. (*Elini öperek karşılık verir gelinle damat. Başağa cebinden bir kırmızı kurdelaya bağlı üç Reşat altını çıkarıp, önünde arkasından soytarılık yapan köçeğe göstererek kulağına fısıldar*)

DAVULCU KÖÇEĞİ _; (*Ziller takılmış külahını yere vurarak bağırır. O bağırırken büyük ağa altınları gelinin yakasına takar*) Duyduk duymadık demeyiinn! Duyduysanız kimseye söylemeyiiin! Kılıoğlu'nun başağası, aşiretinin adına geline üç Reşat altını taktııı! Allah allah maşallah! Bize de bulaşır inşaallaahh! Çalgıcılar vurun bir İğdır havası; “Aman avcı vurma beni” olsun. (*Bu hava çalınırken büyük ağa köçeğin alnına yüz lira yapıştırır. Köçek külahı bir daha yere çalarlar bağırır*) İştittik iştirmedik demeyin; ayrı ayrı peynir-ekmek yemeyin, beni dinleyin; Kılıoğlu'nun büyük ağası, “para harcamak benden çalmak çalgıcılardan” deyip alnıma yüz lira yapıştırdı maşallahhh! Öbürleri de görür inşaallaahh! (*Aman avcı vurma beni türküsünü söyleyerek Bervanlı başağasının önünde zilli külahını yere vurur.*)

BERVANLI BAŞAĞASI _; (*Gelinle damadı kutlar elini uzatır*) Mutlu yaşayın, bir yastıkta kocayın. (*Damatla gelin elini öpüp otururlar. Cebinden bir demet para çıkarıp köçeğin kulağına birşeyler söyleyerek, damadın mendil cebine sokar büyük ağa.*)

DAVULCU KÖÇEĞİ _; (*Bağırır*) Duyduk duymadık demeyin! Yalnız başına peynir ekme yemeyin; yanınızdan geçeni buyur edin! Bervanlı'nın başağası, damada tam bin beşyüz dolar taktı. Allah allah maşallah, bize de düşer inşaallaahh! (*Bir daha büyük ağanın önünde yere zilli külahı çalar. Onun her hareketi oradakileri güldürür. Ağa alnına elli dolar yapıştırır*) Maşallah maşallaah! Gerisi gelir inşaallah! Büyük ağa “para harcamak benden, çalgı çalıp türlü söylemek sizden” diyor. Çal çalgıcı çal, bir İğdır havası çal; ‘Bu dağda bir meral gezer’ olsun. (*Çalgıcılar bu türküyü çalar köçek söyler. Büyük ağalar kendilerine ayrılmış sandalyelere oturmuşlardır. Köçek bir yandan zilli külahını Reşo ağa ve Velo ağanın ayaklarının dibine vurur. Düğüncüler gülerken, genç erkeklerle hep bir ağızdan “bize gelme kapık çalışmaz; bizden halayetlerini yolda aldın” diye bağırırlar.*)

VELO AĞA-REŞO AĞA _; (*İkisi de aynı anda yüzer lira yapıştırır her bir yanağına köçeğin*) Haydi artık köçek, dön çevrim çiçek. Oyuncular ne zaman gelecek?

DAVULCUNU KÖÇEĞİ _; (*Bu sözlere aldırılmaz bağırarak duyurusunu sürdürür*) Duyduk duymadık demeyin; bana da eziyet etmeyin! Maşallah maşallah! Düğün sahipleri yüzer lira yapıştırdı; “para sarfetmek bizden, çalmak oynamak sizden” dediler. Çal çalgıcı çal, bir İğdır havası daha çal; “Bağa girdim üzümüne” olsun! (*Çalgıcılar önceki havayı değiştirir, istenileni çalmaya başlar. Köçek bir iki satır türkü söyler ve tekrar bağırır*) Allah allah maşallah! Oyuncular başlar inşaallah! (*Türkü söylerken, dönerek, zıplayarak köçekliğini yapmayı sürdürür. Gençler de türküye katılırlar*)

REŞO AĞA-VELO AĞA _; Artık gelsin oyuncular; vurun İğdır Barı'nı oynasınlar!

VELO AĞA _; Damatla gelin de oyununu oynasın; kaynanalar da çatlasın! (*Erkekler kahkaha atar, kadınlar suratlarını asar. İğdır Barı çalmaya başladığında yüzü-gözü kapalı başağalar “bizim görevimiz bitti artık gidelim. Düğününüz tekrar hayırlı olsun” diyerek yerlerinden kalkıp çıkarlar. Onlar çıkarken herkes ayağa kalkıp “uğurlar ola!” der ve otururlar. Büyük ağalar çıktığında dört-beş İğdır Barı erkek oyuncusu bar oynayarak sahneye girer. Sahnenin ortasında bir dönüş yaptıktan sonra damadı ve kayınbiraderleri de yanlarında oyuna katarlar. El çırpımlar ve zilgıtlar arasında genç erkekler tabancalarını*

konuŖturmaya ve mermiler gökyüzünü yalamaya baŖlar. Bu neŖeli gürültü ve karıŖıklıklar arasında Fate'nin, yanına oturmuŖ olan Zelal'le fısıldaŖtıkları ve ceviz ağacına doğru zaman zaman kafalarını çevirip bakıŖtıklarını seyirci farkeder. Erkek oyuncular çıkarken, Fate ile Zelal görümcelerin de onayıyla Berivan'ı köçeğe gönderip alnına para yapıŖtırır ve halay isteklerini iletir.)

DAVULCUNUN KÖÇEĞİ _; *(Zilli külahını Berivan'ın önünde yere çalarak bağırır) İŖittik iŖitmedik demeeyiinn! İŖittiđinizi kimseye söylemeyinn! Gelin hanım güveğiden yigit çıktı, elli lira yapıŖtırdınnı!(Damat yerinden el hareketleriyle daha ince verdiğini betimler, gülüŖürler) Allah allah maŖallaah! Geline hanıma kem göz degmez inŖallaah! Baldız kulağına fısılدادı “para harcamak benden, çalıp söylemek sizden” diyor. Haydi çalgıcılar bu kez de çalın bir Malatya halay havası, tam da uygun burası; “Böyük cevizin dibi” olsuuuun! Gelsin gelin-kız ve oyunculaaar! Hele hele nerede kaynanalar? (Kız oyuncular sahneye girer ve sahnenin ortasından erkek oyuncular gibi oynayarak bir dönüŖ yapıp, gelini ve yanındakilerini halaya katarlar ve türkiyü karŖılıklı söylerler:*

*Böyük cevizden uçtum
Ah gülüm oğlan eller var
Çayır çimene düŖtüm
Ah gülüm oğlan eller var
Ne karalı bahtım var
Ah gülüm oğlan eller var
Kadir bilmeze düŖtüm
Ah gülüm oğlan eller var
Eller var eller var
Ah ne saracak beller var*

HAMİT _; *(Türkünün son nakaratı söylenirken elinde kaleŖnikofuyla ortalarına girer ve bağırır) Korkmayasınız analar bacılar! Ben eniŖteye verdiğim sözü yerine getireceğim; gökyüzünü yakacak, bulutları yere indireceğim Fate bacım için! (KaleŖ'in namlusunu hava çevirip tetiğe basar. Mermi takırtıları arasında halaycılar çığlık atarak, zilgit çekerek kaçıŖır; erkekler bađrıŖarak el çırpar. Çalgıcılar bu sesleri bastırıcasına daha tiz perdeden çalarlar. Bu kakafonik ses karmaŖası içinde ıŖıklar söner sahne deđiŖir.)*

Gerdek Odasında Neler Olup Bittiğidir

SAHNE 3

GeniŖçe bir köy evi odası. Sağ duvarda büyükçe iki pencere. Pencerelerden birinde ceviz ağacının çatal dalı gözükmektedir. Sol duvara yakın tahta sedir veya karyola üzerinde gerdek yatağı hazırlanmakta. Arka duvardaki kapılardan birinde odaya girilmekte, diğerinden banyoya. Yere serili halılar, kanape ve birkaç koltuktan konuk odası olduğu anlaşılır. Pencereler, duvarlar ve tavan renkli graphon kâğutlarıyla süslenmiŖtir. Kaynana ve görümce karyola üzerine döŖeđi koymuŖ, yorgan ve çarŖafı hazırlamakla meŖguldur. AkŖam olmuŖ, ama hâlâ çalgı sesleri, anlaşılmaz Ŗarkılar iŖitilmektedir konağın alt katında bir odada gençler damatla içki içip eğlenmektedirler.

GÖRÜMCE _; *Ana, çiçekli çarŖafı seçmemiz gerek, çizgilinin paketini boŖyere açtın. ÇarŖaf, yorgan yüzü, yastık kılıfları aynı renk ve desenli takım olur ana, takım. (Çiçekli çarŖafı birlikte açıp sererler döŖeđin üzerine. Yastık kılıflarını takarlar.)*

KAYNANA _; Şimdi de yorganı örtüp üzerine İran ipeklisi yatak pikesini serip, kırlent yastıklarla süsleyelim, değil mi?

GÖRÜMCE _; Çok önemli bir şeyi unutmuyor musun ana?

KAYNANA _; Neyi unuttum ki, terlikleri mi?

GÖRÜMCE _; Yok ana yok, terlikleri değil. Senden de ayıp olacak ama, (*Gülerek*) yarın sabah erkenden köyün kadınları yüzgörümüne gelmeyecekler mi? Gelinin yüzü açılmıyacak mı? O zaman kırmızı-mavi çiçekli bu kocaman yatak çarşafını kadınların önüne açacaksın. Peki bu renklerin arasında gelinin kızlık kanı hiç görülür mü ana?

KAYNANA _; Ondan sonra ayıkla pirincin de, bulgurun de taşını: “Velo ağanın gelini kız değilmiş, damat dul diye delik tavayı oğlanın başına geçirdiler” diye dedikodu ederlerdi vallaha anam. Şu beyaz ipekli şalı mı sersek çarşafın üzerine?

GÖRÜMCE _; Olmaz ana olmaz; ipek şal kayar gider, düz durmaz ki! Sen dertlenme ben, hiç kullanılmamış bir metre eninde, iki metre boyunda köy dokuması pamuklu beyaz bez getirdim. (*Yerdeki çantadan çıkarır, silkeleyip açar*) Aha böyle yatağın ortasına yanlamasına serip, uçlarını döşeğin altına iyice soktukmu, ne buruşur ne de katlanır, dümdüz durur. (*Söylediklerini yapar. Bir yandan da yorganı örtüp, ipekli yatak örtüsünü ve kırlent yastıkları yerleştirir. Terlikleri yatağın önüne koyup, çevreyi toparlarlar birlikte.*)

KAYNANA _; Tamam artık biz çıkalım, gelinle kirvesi kapıda bekliyor, girsinler artık.

GÖRÜMCE _; Anam sen bu gün çok unutkan oldun; yapılacak şeyler hep aklından çıktı galiba? Gelin gelip kaynananın elini öpecek, hele otur şu koltuğa. Elinde tuttuğun kesenin içinde beşi birarada altın takı var onu yeni gelinine takacaksın. Bir Cumhuriyet altını da kirveye...

KAYNANA _; Doğru ya, hatırladım; ikili takımı da büyük gelinime, sana takacaktım.

GÖRÜMCE _; İkili değil ana, üçlü! Bir yanlışlık yapıp, benimkileri kirveye takmayasın, daha geri alınmaz. Ben şimdi şu süpürgeyi eşiğin dibine koyayım..

KAYNANA _; Unutma dikkat et; gelin üzerine basıp da içeri geçerse, çok terbiyeye ihtiyacı olacak; o zaman onunla çok işimiz var demektir. Yok eğer süpürgeyi yerden kaldırır, bir kenara koyarsa; işimiz kolay, uyumlu, terbiyeli ve işini bilir bir gelinimiz olacaktır senin gibi. Gelin kızım bir de iyi bak bakalım, kapıdan girerken hangi ayağını önce içeri atacak? Sağı atarsa korkmayalım, ayağı uğurlu gelin olacak, ama solu önce atarsa uğursuz olur; eve bir kötülük gelebilir..

GÖRÜMCE _; İnşallah sağı atar ana, Allah ağzından işite. Ben de kirveye, sakın gelini süpürge konusunda uyurma, diye iyice tembihledim; göreceğiz. Ben süpürgeyi koyarken kapıya vurup, işareti de vereyim içeri girsinler. (*Süpürgeyi eşiğin önüne koyar ve kapıya üç kez vurup, çabucak kaynanasını oturttuğu koltuğun arkasında ayakta durur. Kapı dışarı doğru açılır. Fate sağ ayağını süpürgeye basmadan içeri atar ve “bu süpürgeyi niye koymuşlar ki?” diyerek onu yerden alıp, kapının sağına dayar. Doğru kaynanasının yanına giderek elini öper. O da kesesinden çıkardığı beşi birarada Cumhuriyet altını takısını “Evimize hoş geldin uğur bereket getirdin; Allah Ahmetle seni bir yastıkta kocatsın!” diyerek boynuna takar ve yanaklarından öper gelini. Bir altın da kirveye takıp onu da öper. En son büyük gelin de elini öperek hediyesini alır.*)

GÖRÜMCE _; (*Kaynanasına*) Haydi ana biz artık çıkalım. Fate, bu da büyük kaynınınla görümcenden, bizden hediye sana. Evimize hoş geldin canım! (*Koynundan çıkardığı iki cumhuriyet altını geline takarak, sarılıp öpüşürler.*)

KAYNANA _; (*Tam çıkarken döner*) Kirve kızım, taze gelinim sana Allahın emanatı; onu sahibine bilgili, görgülü, terbiyeli teslim edesin; iyi okutusun! (*Çıkar, kapıyı kapatırlar*)

SAHNE 4

Hatice kirve ve Fate gelin odasında yalnız kalmışlardır. Fate kendini kaynanasının oturduğu alçak koltuğa atar gelinliği sırtında. Kirve de halının üzerine bağdaş kurup karşısına oturur.

FATE _; Aman Hatice kirve sıkıldım şu gelinlikten, çıkarsam mı acaba?

HATİCE KİRVE _; Deli misin sen Fate, gelinlik hiç çıkarılır mı şimdi? Onu kocan çıkaracak üzerinden. Yüz görümlüğü almadan da yüzünü açtırma. Para, altın ne istersen alabilirsin; cepleri dolu gelecek.

FATE _; Kirve, kızlarla halaya kalktığımızda, sen halayda yoktun; olsaydın mutlaka görürdüm. (*Kafasını sallayarak*) Ah Hamit abimin yaptığı...

HATİCE KİRVE _; Yok yok halaya kalkmadım; büyük görümcenle bu odayı süslemeye çıkmıştık. Hamit'in kaleşinin sesini duyduk elbette. Göğü başımıza yıkacaktı neredeyse! Görümcene dedimki, ne bu kız; düğünü PKK'lar mi yoksa askerler mi bastı ne? Öyle korktuk ki, hemen pencerelere koştuk. Hamit'in kaleşinin ucundan ardı ardına çıkan alevleri gördük, şaşırdı kaldık. O neydi öyle bacım?

FATE _; Hamit abimin büyük densizliği! Yok enişteye söz vermiş, yok Fate bacısı için bulutları yere serecekmiş, densiz herif!

HATİCE KİRVE _; Hamit o gösteriyi ne eniştesi ne de senin için yaptı; oyuncu kızların içinde yanıp yakıldığı Mahmudo'nun kızı vardı ya, görmedin mi?

FATE _; (*Mırlı halinde*) Ben kendi derdimi düşünmekten, kimseyi farkedecek halim mi vardı? Kadınlar, kızlar çil yavrusu gibi dağıldık, kimileri kendini yerlere attı. Sen de diyorsun ki pencereden bakıyorduk; sizinkisi de az densizlik değil yani! Silah sesi duyduysun, sinerek kaçıp kaybolacaksın. Ya bir mermi yolunu şaşırp pencereye uğrasaydı ya da arkadaki damlarda bulunan seyircilerden birini bulsaydı neler olurdu? Düğün töreni, cenaze törenine dönüşecekti?

HATİCE KİRVE _; Düğünlerde silah atmak yiğitlik gösterisiymiş! Gelenek-görenek bu, anam-bacım vazgeçilmiyor...

FATE _; Gelenek görenekmiş! Aşiretin başağaları herkesin her şeyine karışıyor; aşiret meclislerinden düğünlerde silah atmak yasak kararı çıkartsalar ya!

HATİCE KİRVE _; Onların işi ve yürüttükleri görev, geleneklerin, törelerin devamını sağlamak, unutulmasını önlemek; uymayanları uyarma ve cezalandırma kararları aldirmek. Şimdi bırakalım bunları da, bu gece üzerinde konuşalım.

FATE _; Gece hakkında konuşmadığımız ne kaldı ki? Bana ayıp ayıp şeyler anlattın kirve.

HATİCE KİRVE _; Ayıp diye bir şey yok şimdiye kadar söylediklerimde. Kocayla yapılan hiçbir şey ayıp değildir, Allahın emri bunlar. Kaynanan seni bana emanet etti, bilgilendir ve iyi okut demedi mi? Gerdek gecesi kadın cinsi için hayatın önemli bir dönüm noktası, hayat yolunun köşe başıdır. Bu noktayı aşmak, bu köşeyi yüz akıyla dönmek gelecek yaşamı kolaylaştırır, aksi halde hayat zehir olur.

FATE _; Allahasen kirve; bizim buralarda kadın kısmının, kızken de, bu dediğin köşeyi döndükten sonra da hayatları hep zehir zemberek!

HATİCE KİRVE _; Sen şimdi genellemeyi bırak; utanmayı-sıkılmayı bir kenara atıp kocana tam teslim olacaksın. Sapasağlam çıktın mı...

FATE _; (*Sanki kendisinden şüphe ediyormuş gibi konuşmasına şaşıır*) Ne demek istiyorsun? Neden sağlam çıkmayacak mıyım? (*Hiç aklından çıkmayan Murat'ı zihninde bir kenara iterek!*) Bu yaşıma dek babamla kardeşlerimden başka bir erkek eli elime bile değmedi.

HATİCE KİRVE _; Yanlış ifade ettim, demek istediğim o değildi vallah! Bu geceki duruşun sağlam ve kadınca olmalı diyecektim; onu iyice heyecandırmalısın sözlerinle ve hareketlerinle. Gerçi senin erkeğin deneyimli, işini iyi bilir. Benim ilk gece ne çektiğimi bir ben bilirim bir Allah! Sabaha kadar birbirimize yaklaşamadık. Son anda nasıl oldu bilmiyorum; birden ince bir acı hissettim ve pıtır pıtır birkaç damla kanla soluk soluğa bitti; sandım ki aybaşım geldi. Böyle demişken, sahi senin aybaşı olmana ne kadar zaman var?

FATE _; Yahu Hatice kirve üzülme sen; duruşum hem sağlam hem de kadınca olacak. Aybaşına da üç-dört gün var, onu soruyordun.

HATİCE KİRVE _; Yorgunluktan veya heyecan çekmekten erken-erken olursan hemen kocana ve bize haber ver, gerdek geri kalır. Olur ya, tam yatağa gireceğiniz zaman –ki olmamış şey değil-birden kan boşanır! Biz de iki aileye bildiririz. Böylece gerdek ertelenir aybaşı kesilinceye dek. Bu sabah gençler de gelip silah atmazlar kapının önünde. Haberleri olsun ki, köyün kadınları toplanıp yüzaçmaya gelmesinler.

FATE _; (*Artık onu dinlemek istemez, alaylı bir biçimde*) Eee kirveciğim, başka söyleceklerin de var mı? (*İçinden geçenler seslendirilir*) Ben bir an önce buradan kaçmanın yollarını arıyorum, bu kadın neler anlatıyor Allahım!

HATİCE KİRVE _; Var, biraz daha var. Her ne kadar kaynanan seni oğluna teslim etmemi istediye de, ben sana bir saat zaman veriyorum kendinle başbaşa kalman ve hazırlanman için. Sen şehirde okumuşsun, makyajını yapar kendini daha da güzelleştirirsin. Bak buraya kaynanan namazlıkla, bürünmen için siyah bir ipekli şal koymuş; gerdekten önce iki rekat namaz kılıp dua edersen ikiniz için de iyi olur, bahtınız açılır. Bir de Besmele çekmeden o işe başlamayın; sakın heyecandan unutup, munutmayasınız! Allah muhafaza hamile mamile kalırsın; doğacak çocuğun Şeytan'dan olur, hayırsız- uğursuz olur! Hadi bana şimdi eyvallah! (*Gelini öper ve çıkar*)

BÖLÜM IV

Kaçış Üzerine Yeni Kararlar, Yeni Olaylar

Geçiş “İğdir’in al alması” müziğine Sevda’nın uyarladığı dördüncü kata ile yapılır:

İğdir Ağrı’ya bakar

Sınırdan Aras akar

Fate kaçıp kurtuldu

Töre ne canlar yakar

SAHNE 1

Düğünden üç gün sonra aynı bahçe. İki aşiret başağası, Reşo ve Velo ağalar, Hamit, Velo’nun Ahmet, Kaynana, Elfo ana, Berivan. Bir ağızdalaşı sonrası sessizliğinde iki aile karşı karşıya durmakta ve aralarında silahlı iki jandarma vardır.

BERVANLI BAŞAĞASI _; Kiloğlu başağası! Velo ağa! Bu işi burada çözelim, kavgaya gürültüye gerek yoktur. Herşey ayan beyan ortada; bir geline sahip çıkamıyan, koynundan kaçırın oğlun Ahmet, yarın ailesinin ve aşiretinin şerefini nasıl koruyacak? Baba evinden ayrılmış bir gelinkız, kaynatası ve kocasının koruması altındadır. Reşo ailesinin bir kabahatı yok ki...

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Öyle deme Bervanlı başağa! Töreyle göre baba evinden çıkış değil, gerdekten sonra kocanın ve kaynatanın koruması altına girer gelin. Fate kanlı donunu damada ve kirvelere gösterip onları kandırmış görünüyor.

VELO AĞA _; Ahmet yüzünü açtığında, gözleri kan çanağı, ağzı burnu kıpkırmızıymış. Gözyaşlarıyla sulanmış yüzü İğdir pazarına dönmüş.

REŞO AĞA _; Elbette ağlayıp sızlamaktan...

VELO AĞA _; Burada başka bir iş var; ağlamaktan gözler kızarır, burun değil. Burun iyi bir yumruk yerse kızarır. Belki de donunu burun kanına buladı...

HAMİT _; Yumruk yiyen burun kızarmaz, morarır morarır Velo ağa! (*Ona doğru bir adım atarak*) İstersen oğlunda bir deneyeyim de gör, nasıl mosmor oluyor burnu! (*Babası engel olur*) Bir morluk görmüş mü ağzında burnunda? Hayır.

VELO'NUN AHMET _; Hamit öyle kabadayı kabadayı konuşma. Beni tanıyorsun; öfkemi kabartma!

HAMİT _; Sen erkek misin? Koynundaki geline sahip çıkamadın; gerdek odasından kaçtı da ruhun duymadı!

VELO AĞA _; (*Beklenmedik biçimde Ahmet'e iki tokat atar*) Sen sus; öfken kabarsa ne olacak? Senin tek söz etmeye hakkın bile yok, şerefsiz herif! Hamit oğlan haklı, koynundaki geline sahip çıkamadın. Ailemizin onurunu şerefini beş para ettin. Şimdi ağabeyin burada olsaydı, seni ayakları altına alıp bir iyice çiğnerdi. Horul horul uyuyup karının kaçmasına fırsat vereceğine, aybaşı maybaşı demeden binseydin başına!

REŞO AĞA _; Olur mu öyle şey? Kızım Kur'an'ın emrini hatırlatmış Ahmet'e. O da, dindar bir müslüman gibi davranmış. Şimdi olup bitenleri konuşup tekrarlananın alemi yoktur. Kızdan üç gündür haber alamadık, izi bulunamadı; öldü mü kaldı mı?

VELO AĞA-AHMET _; (*Aynı anda*) Ölmesi yaşamasından hayırlı olur!

REŞO AĞA-HAMİT _; (*Aynı anda ve öfkeli*) Ölürse kanlısı sizsiniz; bize bir can borcunuz olur!

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Eğer yaşıyorsa, sizin bu aileye bir gelin borcunuzu ödemek zorundasınız. Ödemezseniz, alacak can borcuna dönüşür.

BERVANLI BAŞAĞASI _; Başağa, hele bir izini bulalım. Ondan sonra aşiretler ortak toplantısına götürüp tartışacağız ; senin söylemenle olmaz bu!

VELO'NUN AHMET _; (*Yine parlar*) Eğer sağsa; yılanın deliğine girse onu bulup, kendi ellerimle öldüreceğim. Yoksa ben bu toplum içine hangi yüzle çıkarım, kimsenin yüzüne bakamaz oldum. Ancak onu öldürürsem şerefim kurtulur! (*Bu sözler üzerine küçük Berivan ansızın anasının elinden kurtulup koşar ve ağlayarak Ahmet'i yumruklamaya başlar*)

KÜÇÜK BERİVAN _; Hem Fate ablam, hem ben sana hep abi diyor, öz abilerimizden ayırmıyorduk seni. Niye ablamı elinden kaçırdın? Onun hesabını ver önce. Bir de utanmadan onu öldüreceğim diyorsun. Öyle bir şey yaparsan, bu küçük ellerimle seni ben kendim öldürürüm, anlıyor musun?

HAMİT _; (*Kızkardeşini kucaklayarak geri çeker*) Gel benim küçük bacım, Berivan'ım!

Hamit abin dururken sana iş düşmez. Onu ben parça parça ederim öyle bir bok yerse!

VELO AĞA _; (*Hamit'e*) Sen de sakın ol oğlum. Karısını koynundan kaçırın bir alçak hiçbir şey yapamaz. (*Bu hakaretlere daha fazla dayanamayan Ahmet öfkeyle aralarından ayrılır*)

Reşo ağa, benim büyük oğlan adamlarıyla kuzeye, Kars'a doğru gittiler; (*Reşo ağaya*) seninki batıya Tuzluca'ya doğru arama yapıyorlar. İğdir jandarması da güneye, Doğubayezit yönünde araştırmaya çıktılar bu gün. İnşallah sağ-selim bulur getirirler. Kusura bakmayın, demin kızgınlıktan ağzımdan çıktı istemeden. Allah korusun, inşallah başına bir iş gelmemiştir.

HEPSİ BİRDEN _; (*Aynı anda*) İnşallah, Allah ağzında işitmiş ola!

ELFO ANA _; (*Yüzünden yaşmağını indirir ve öfkeli biçimde*) Biz kadınlara, analar ve kızlarla hiç bir şey danışılmaz, sorulmaz, söz hakkı verilmezse işte böyle olur! (*Ağlıyarak*)

Benim gencecik tomurcuk gülüme, Fate'me hiç sorduk mu, Ahmet'te gönlü var mı yok mu diye? İnşallah kızım canına manına kıymamıştır! (*Ellerini havaya kaldırarak*) Büyük Allah'ım! Fate kızımın bir sağ haberini alayım da tek ben öleyim! Batasınca töremiz istiyorsa benim canımı alın, aha teslim oluyorum.

HAMİT _; Ana öyle konuşma n'olursun. Fate bacım akıllı kızdır; mutlaka sağ olduğu haberini gönderecektir her neredeyse. Ahmet'i istemiyorduysa n'olurdu bana çıtlatsaydı? Açık açık söyleyemiyorduysa, şaka yolla sezdirseydi. Bacım Fate de, arkadaşı Zelal de

benimle şakalaşır, demediklerini bırakmazlardı. İkisinden de böyle bir isteksizlik gelmedi; (ağlamaklı) yoksa bacımı ben kendi ellerimle yakar mıydım?

ELFO ANA _;(Gerçekçi) Hepimiz suçluyuz; ben de babası da ailemizden herkes. Kıza hiç haber verilmeden istendi, nişanlandı, melle nikâhı yapıldı. Apar topar yaylaya gönderilmişti. Geldiğinde de neredeyse iki hafta odasından çıkarmadık, kimseyle görüşmesine izin vermedik. Bunun için telefonunu bile elinden aldık. (Hamit 'e) Diyorsun bana çitlatsaydı; sana birşey söyleseydi dinler miydik onu sanki? Karşılığı bir ton sopa olurdu.(Ağlamaklı) Benim emlik kuzum, bahtsız kızım ah ah!Haydi artık burada beklememizin bir alemi yok; bizim horanta haydi eve! (Toplu halde sahneyi terketmeye hazırlanırken bir jandarma ve uzatmalı çavuşla karşılaşılır ve ansızın gürültü kesilir onu dinlerler)

UZATMALI _; Selamünaleyküm ağalar!(Mırıltı biçiminde "aleykümselam!"karşılığı gelir) Hepiniz buradasınız, iyi haber getiremediğim için çok üzgünüm. Güneye doğru onyedionsekiz km.kadar indik. Acısu-Doğubayezit yolu üstündeki Aliköçek köprüsüne kadar aramadığımız yer kalmadı. Dağdan bayırdan gittiğimiz halde bir ize bile rastlamadık. Gelin kaçtığı gece sabaha karşı yağmur yağdığı için izler kaybolmuş olmalı. Tarihi köprü üzerinden aşağıda delideli akan çayı gözlerken...

ELFO ANA _; Uzatma çavuş efendi kısıdan söyle; nedir kötü haberin? Yoksa kızım kendisini suya mı atmış?

UZATMALI _; Ne yazık ki, aynen öyle! (Birden ağlama sesleri ve haykırışlar yükselir. Uzatmalı saygısızca bir öfkeyle) Susun da sözümü tamamlayayım, sonra bağrışıp çığırmaya devam edersiniz .(Askerin elindeki torbayı alıp, içinden gelin başlığını çıkarır,kaynanaya bakarak) Bunu tanıdınız mı?

KAYNANA _; (O ana kadar hiç konuşmamış olan kaynana afallayarak) Fate, Fate'nin gelin başı bu. Gelinliği gelin odasında bırakmış, ama gelinbaşı yoktu. Demek yanında götürmüş.

ELFO ANA –REŞO AĞA _; (Aynı anda) Komutan efendi nerede buldunuz bunu?

UZATMALI _; Eski adıyla Eliküçe köprüsünün üzerinden bakarken, çayın kenarında dalları suyun üstüne uzanan söğüt ağacına takılmış gördük. Dalların altı da derin bir göl, galiba suya oradan atlamış.

BAŞAĞALAR _; (İkisi aynı anda) Cesedi bulamadınız mı? (Bu sırada Berivan bağırarak kendini kaybeder yere yığılır. Hamit kaldırıp kucağına alır. Cebinden çıkardığı esans koku şişesini kızın burnuna tutarak ayıltmaya çalışır)

UZATMALI _; Hayır bulamadık. Yaklaşık beş km kadar çayı izledik, ama yoktu. Ceset bulunmadan umut kesilmez, ama yine de başınız sağolsun.

REŞO AĞA _;(Kuşku içinde) Ben anlamıyorum; Fate kendini suya atacaktı da niye dört-beş saat yol gidiyor ki? Tuzluca çayı şunun şurasında kırk-kırbeş dakikalık yol. Üstelik çok iyi bildiği bir yer.

ELFO ANA _; (Kuşkulu) Ben de kızımın ta oraya gidip kendini köprüden aşağı attığına inanasım gelmiyor.

HAMİT _; (Hâlâ kucağında tuttuğu Berivan 'ı ayılmıştır) Oraya kadar gittikten sonra Doğubayezit'e ne kalıyor ki? Gidip orada dayımı bulurdu, oraya gittiğinden hepimizin haberi vardı. Ah Fate ah! Sana ben sebep oldum, ömrümün sonuna kadar bu suçluluk duygusu içinde yaşayacağım. (Haykırarak) Büyük Allahım, n'olur yalan olsun! Fate bacım kendini çaya atmış olmasın! (Ağlamalar, haykırış ve anlaşılmaz sesler içinde sahne değişir.)

SAHNE 2

Köyde sözünden çıkılmayan, sürekli kendisine danışılan ak sakallı bir Kürt bilgisi Ape İshak've onun evinde konuk odası. İki aşiret başağası, Reşo ve Velo ağalar

BERVANLI BAŞAĞASI _; İki hafta önce kendisini Aliköçek köprüsünde suya attığını sandığımız Reşo ağanın kızı Fate'nin ölmediğini uçakla Ankara'ya oradan da İzmir'e uçtuğunu artık herkes biliyor. Şu anda devletin koruması altındaymış. Kız başına buralara nasıl gittiği henüz bilinmiyor, bilinmesi de önemli değil.

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Kars'tan Ankara'ya, oradan da İzmir'e gitmek liseyi bitirmiş bir kız için zor olmasa gerek ağam. Fate'nin hayatta olması her iki aşireti de memnun etmiştir. Kızı ve gelini ölmüş bilinen her iki aile de evlerinden matemini kaldırmış bulunmaktadır. APE İSHAK _; Başağalar bunları biliyoruz. Bize, aşiret meclislerinin ortak toplantısında bu dava ile ilgili alınan kararlara geçiniz hemen. Madem bana geldiniz, bir takım pürüzler olmalı. Sizin meclislerinize de, yüzünü-gözünü örtmüş siz başağalara da şimdi dümdüz gideceğim. Bırakın, kaldırın artın şu aşiret düzenini, töresini geleneklerini! Devletin hukuku, yasaları var...

BERVANLI BAŞAĞASI _; Tamam da Ape, topluluğumuz töremiz ve geleneklerimizin yaşatılmasını istiyor. Devlet diyorsun, hukuk ve yasalar diyorsun; devleti yönetenler bizi gerçek vatandaş yerine koyuyor mu sanki? Neredeyse anadilimizi evimizde bile konuşmamızı engelliyordu. Siz Türk oğlu Türksünüz diyor da başka şey demiyorlar. Seçimden seçime uğrayıp vaadlerde bulunuyor, defolup gidiyorlar. Bir daha hal hatır mı soruyorlardı sanki?

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Yatırım yok, iş alanı yok; insanlarımız çoğaldıkça gurbete göç ediyor aç kalmamak için. Gurbet illerde göcek tutmaya çalışıyor; oralarda da aşağılanıyor, horlanıyor ve saldırılara uğruyorlar. Çoğu kere de oralarda bir mevsim çalışıyor, memleketine dönüp üç mevsim kazandıklarıyla kıt kanaat geçinmeye çalışıyorlar.

APE İSHAK _; Tamam haklısınız, ilk sözlerimi geri alıyorm. Otuz yıldır dağlarda ölen gençlerimiz ve askerlerimiz elli bine yaklaştı. Adı konmamış bir iç savaşın içindeyiz; baskı, baskı, baskı! Toplumsal barış sağlanıncaya, devlet artık bize üvey evlat muamelesi yapmamaya ve bizi ülkenin gerçek vatandaşlarından sayıncaya kadar törelerimiz ve geleneklerimize sarılmak zorundayız. Ama biliyorum ki onlar arasında günümüz özgür düşünce ve anlayışına aykırı, hatta acımasız bazı kurallar ve uygulamalar var; onların ya atılması ya da günümüze uyarlanması gerekiyor. Herneyse, umarım meclislerimiz düzgün kararlar almışlardır Fate'nin kaçışı davasıyla ilgili.

BAŞAĞALAR _; (*Ağızbirliği etmişlercesine aynı sözleri yineler*) Aldılar almasına da tam uyuşum sağlayamadılar. Senin düşüncene ihtiyaç var; sen büyük şeyhimize bıraktılar.

APE İSHAK _; (*Öfkeyle*) Bana şeyh demeyin, ben şeyh filan değilim ve onlara da karşıyım. Ben kendi halinde bir halk düşünürüyüm; çok okuyan, yazan ve düşünen bir büyüünüzüm o kadar!

BERVANLI BAŞAĞASI _; Fate kendini suya atıp intihar etmiş haberi geldiğinde; Ahmet'in sarhoş olarak gelin odasına girmesi ve yatakta sızıp kalmasının bu ölüme neden olduğuna karar verildi. Yani damat gelinin kaçmasına bundan dolayı engel olamadığı için suçlu görülmüştü. Fate'nin sağ olmasıyla gerçek ortaya çıktı; gelinin bu işi planlı bir biçimde yürüttüğü, erken aybaşı olduğu numarasıyla damadı kandırıp uyuttuğu, kocası uyur uyumaz pencereden ceviz ağacının dallarından sıyrılıp indiği anlaşıldı. Fate'nin planından habersiz olduğunu yemin ederek söyleyen dayısına köprünün üzerinde rastlayıp birlikte Kars'a kadar gittiği öğrenilmiştir. Fate'nin, gelin geldiği evin kendisine verdiği takıların hiçbirini almayışı bu evliliği istemediğini ve yüzgörümlüğü üç bin lirayı yanına alması da uzun yola gideceğini göstermiştir..

KILOĞLU BAŞAĞASI _; (*Kaldığı yerden sürdürür*) Ahmet'e verilecek ceza durumu daha kesinleşmeden bu nedenlerden ötürü kendiliğinden ortadan kalktı ve ikinci bir karar alınması gerekli görüldü.

BERVANLI BAŞAĞASI _; Yıllardır bu iki aile öçlerini unutmüş barış içinde yaşıyorlardı. Bu durumda aralarına yeniden husumet, düşmanlık girmiş oldu.

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Töreye göre; Velo ağa ailesinin kırılan, çiğnenmiş olan , şan ve şerefının, onurunun onarılması için, Reşo ailesinden ya bir gelin, ya da can alması lazım geliyor.

REŞO AĞA _; Ben nasıl bir gelin vereyim? Bir kızım daha var, o da çok küçük; Ahmet'in üç-beş yıl beklemesi gerek!

VELO AĞA _; O zaman bana bir can borcun var Reşo ağa bize; içinizden birini indirmemiz gerekecek!

REŞO AĞA _; (*Fena halde öfkelenir ve ayağa kalkarak*) Biz Bervanlılar can vermez, can alırız Kילוğlu Velo! Verdiğin başlık parasını kuruşuna kadar getirdim, harcadığın düğün masrafının da hesabın tut getir onu da öderim. Hamit'in kardeş yolu yerine aldığı kaleşi de, yaktığı mermileriyle birlikte getirdim. Gelin için de başka kapıya bak! Duydum ki, Ahmet'in dağa çıkacakmış; benim oğullarım pür silah zaten dağdalar, aylar boyu yayladalar. Oralarda her taşın arkasında bir Bervanlı yiğit var. Bizden pusuya yatmak ve saldırı olamaz. Ama tarafınızdan bir saldırı maldırı olursa kökünüzü kazır, hepinizi indiririz.

BAŞAĞALAR _; (*Her biri bir koluna girerek Reşo 'yu oturturken*) Reşo ağa sakın ol, sus yeter!

VELO AĞA _; Analarımızın yirmi yıl önce yaptığı barış anlaşmasını bozdun Reşo; bize karşı savaş ilan ediyorsun.

REŞO AĞA _; Hayır, hayır; bizden bir can isteyerek sen savaş açtın.

VELO AĞA _; Ben değil, ortak meclisin kararı; töre bunu emrediyor. Ben bu toplumda şerefsiz haysiyetsiz mi yaşayacağım? Başım önüme eğik mi gezeceğim. Aşiretim aileme on yıl boyunca caş (hain) gözüyle baktı. İkince kez caş olmaktansa ölüyorum daha iyi! Sen olsan benim yerimde ne yaparsın Reşo?

REŞO AĞA _; (*Boynunu büker, hafif sesle*) Senin yerinde olmak istemem doğrusu!

BERVANLI BAŞAĞASI _; Kesin alınmış ortak karar yok; Ape İshak'ın hakemliğine başvurduk, görmez misiniz? Kesin artık tatışmayı.

APE İSHAK _; Törelere doğru yorumlamak lazım, tıpkı yasalar gibi. Bana göre töreye uygun olan bir gelin almak, can almak değil.

REŞO AĞA _; Nasıl olacak Ape? Kendi gelinimi mi vereceğim yani?

APE İSHAK _; Hayır. Önce şu ortaya koyduğun başlık parasını, silahı Velo ağaya geri veriyorsun. (*Onları yerden alıp Velo ağanın önüne koyar*) Zaten Fate bu ailenin tüm takılarını bırakmış. Düğün harcamalarının hepsini sana yüklemek de haksızlık olur, yarısına ortak olursun. Ha, bir de Fate'nin yol parası yaptığı yüzaçmaklık üç bin lira var, onu da...

VELO AĞA _; Yok, onu istemem. O, Ahmet için benim kestiğim bir ceza olsun; körmüydü gözü uyumasaydı da, gelinin kaçmasını engelleseydi ve başımıza bunca işler gelmeseydi!

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Yahu bırakın da Ape sözlerini tamamlasın, bulduğu çareyi bize söylesin.

APE İSHAK _; Çare şu Reşo ağa; Velo ağadan aldığın başlık karşılığında uygun bir kız bulup, gelin vermek! Bunun için de en münasibi Fate'nin yakın arkadaşı Zelal.

VELO AĞA _; (*Suratını asar*) Bir çoban kızını mı ailemize lââyık görüyorsun Ape?

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Konuşma Velo ağa, Ape İshak münasip görmese söylemezdi.

REŞO AĞA _; Zelal'i ben Fate'den ayırmam, benim kızım gibidir. Değme ağa kızları Zelal'imın eline su dökemez.

APE İSHAK _; Tam da dediğin gibi, hem de çok güzel bir kız. Velo ağanın evine hem münasip, hem caiz! Reşo üç gün içinde hiç dallandırmadan, Çoban Ahmet'le karısı Emoş'u çoban durduğu köyden çağırıp getirt. Kardeşi Bekir'i de unutma, baba vekilidir. Verirsin yirmi bini, alırsın Zelal'i, Velo'nun oğluna gelin edersin Fate'nin yerine. Velo ağa da Fate'nin bıraktığı takıları artık Zelal'e taksın. Ha unutmadan söylüyeyim; bu pazarlık anında Bervanlı başağa sen de bulunmalısın. Çoban Ahmet sizin aşiretin fukara bir yetimi. Bu iş bitince aynı haftanın Cuma akşamı Velo ağayla Melle ve belki ben de gelir Çoban Ahmet'in

evini şereflendiririz; usulen Allahın emri, paygamberin kavli ve İmam Şafii mezhebi üzerinden kızını oğlun bahtsız Ahmet'e isteriz. Hayırlı olsun!
VELO AĞA-REŞO AĞA _; Hayırlara karşı gelesin Ape!
BAŞAĞALAR _; (*Aynı anda*)Vay sağolasın Ape İshak! Allah razı olsun senden; hepimizi bu büyük ölümcül dertten kurtardın. (*Sahne değişir*)

Bir-iki Telefon Trafığı

SAHNE 3

Işıklar söndüğünde sahnenin ayrı köşelerinden biri veya seyircinin kafasını yana çevirip göreceği salonun uygun bir yerinde iki spot lambanın aydınlattığı iki daire içinde Zelal ve Berivan sonra Fırat görünür. Berivan okul önlüğü ve kitap çantası sırtında bir sundurmanın altında, Zelal çoban kıyafetiyle bir elinde çoban sopası, öbüründe bir kitap otlamakta olan koyun sürüsünün başındadır. Derinden gelen koyun melemeleri ve boyunlarındaki çan sesleri duyulur.

BERİVAN _; (*Cep telefonunu açıp numarayı çevirir*) Alo Zelal abla! Beni duyuyor musun, yalnız mısın? Seni çok özlemişim.

ZELAL _; Duyuyorum, duyuyorum! Sen misin Berivan? Ben de seni özledim canım. Nereden arıyorsun kız?

BERİVAN _; İskender dayımın kahvesinin yanındaki örtmenin altındayım; hani okuldan dönüşümüzde üçümüzün buluştuğu yer var ya, orası!

ZELAL _; Fate'nin elinden aldıkları telefonunu sana mı verdiler?

BERİVAN _; Hayır, dayımın kahvesine geldim. Dedim ki, dayı epeydir Zelal ablayı göremiyorum. Hemen anladı telefonu isteyeceğimi; "al telefonu da çık dışarıda konuş" dedi.

ZELAL _; Çok iyi, aman kimse dinlemesin seni. Fate'den haber var mı?

BERİVAN _; Ben de dayıma sordum; "Fate'nin keyfi yerinde, dedi, onun için üzülme n". Murat abiyle resmi nikah bile yaptırmışlar. Kurtuldu o; burada neler dönüyor, biz neler yaşayacağız? Hiç haberi olmayacak!

ZELAL _; Kız senin dilinin altında birşey var, hele de hele!

BERİVAN _; Diyeceğim, ama son söyleyeceğimi baştan söyleyeyim; hemen Fırat abiye telefon et yarından tezi yok, seni alsın götürsün buralardan.

ZELAL _; Kız ne diyorsun sen? Fırat'ı nereden biliyorsun?

BERİVAN _; Fate ablam da sen de benden sakladınız, ama ikinizin sırlarını biliyordum. Çocuk merakı deyin, ne dersenez deyin, yalnız kalıp başbaşa konuştuğunuzda hep sizi dinliyordum. Ama ben çok sırcıyım, kimselere birşey demedim...

ZELAL _; (*Şaka yollu kızarak*) Seni gidi küçük sürtük ah!Demek öyle?

BERİVAN _; Sürtük mürtük, ne dersene de! Abla beni iyi dinle; bu merakım seni kurtaracak inşallah!

ZELAL _; Kız sen insanı deli edersin, çabuk söyle n'oldu?

BERİVAN _; Babanla amcan seni sattılar abla, sattılar!

ZELAL _; Neee?

BERİVAN _; Sözümlü kesme de iyi dinle. Bu sabah okula geldiğimde, ödevimi evde unutmuşum. Öğretmenimden izin alıp geri almaya gittim. Eve geldiğimde dış kapı açık ve içeriden kalabalık erkek sesleri geliyordu. Hiç ses çıkarmadan merdivenden çıkıp, odama girdim. Kapıyı yarı açık bırakarak onları dinledim. Velo ağa, babam, başağalar, Ape İshak, senin babanla amcan kız pazarlığı yapıyorlardı.

ZELAL _; Benim üzerimde mi? Kız yoksa Fate...?

BERİVAN _; Tahmin ettiğin gibi; seni Fate ablamın yerine bedel olarak Velo'nun Ahmet'e verecekler; babandan yirmi bine satın aldılar.

ZELAL _; (*Çığlık atar*) Uuuy başıma gelenler!

BERİVAN _; (*Çok üzgün*) Ablacığım bir tek yarının var kurtuluşun için. Öbür gün Velo ağa, Melle, başağalarla birlikte Ape usulen evinize gidip seni Allahın emriyle isteyecekler Kur'an okuyarak nikah mikah yapacaklar.

ZELAL _; Demek aşiret meclisleri toplanmış; Fate'nin kaçışının karşılığı ya bir gelin ya da bir can alınacak demişler! Sen sağolasın benim Berivan bacım, haber verdiğin için. Ucu sana da dokunabilir, kendine mukayyet ola!

BERİVAN _; Ben nasıl mukayyet olam ki bu yaşımda? Aay kapattı! (*Kafası karışmış, üzgündür. Berivan'ın spotu söner*)

ZELAL _; (*Perişan olmuştur, kendikendine konuşur*), Kurtçul'la oynayan İzzet sürünün öte başından bu tarafa gelmeden, Fırat'ı hemen aramalıyım. Allahım bana sabır ve cesaret ver! (*Telefonu açıp numarayı çevirir, ağlamaklı*) Aloo! Fırat, yanında kimse var mı?

FIRAT'IN SESİ _; Yoh gimse, yalnızam Yayla Çiçeğim. Sene kabak asmışam, kulağım seninle. Sesin kötü geliir, ne olmuşdur?

ZELAL _; (*Ağlar*) Az önce çok kötü bir haber aldım; anamı babamı köye çağırdılar ya!

FIRAT'IN SESİ _; He, he ben de bilirem.

ZELAL _; Satmışlar beni; Reşo ağaya yirmi bine satın almış.

FIRAT'IN SESİ _; Hanidir Hamit Mahmudo'nun gızına dolanıydı?

ZELAL _; Hamit işin değil Fırat!

FIRAT'IN SESİ _; Ya gimin içindir Zelal, annamamışam?

ZELAL _; Fate'nin yerine Velo'nun Ahmet'e verecekler beni. Batasıca töremiz bedel istiyor; ya bir gelin ya da bir can diyormuş! Berivan çok küçük olduğu için Fate'nin bedeli ben olacaktım! Bir tek yarınım var kurtulmam için. Ah yaktın beni yaktın Fate!

FIRAT'IN SESİ _; Fate'nin ne gabeheti var ki? Gabehet törelerinzdedir Zelal! O ceseretli gızdı; kaçtı sevdiğine getti. Sende de o ceseret varsa, kaç bene gel!

ZELAL _; (*Sesi değişir sakinleşir*) Helbette var . Sen de erisen göster erliğini, kaçır beni!

FIRAT'IN SESİ _; Se ne zaman diyirsen, hazırız Azeri yigidi.

ZELAL _; (*O anda kafasında kurduğu planı anlatır*) Babam yarın erkenden burada olur, nasıl olsa beni sattı babalık görevi bitti! İzzet'le onu sürüye gönderir, ben evde kalırım temizlik ve yemek bahanesiyle. Belli ki anam evde hazırlık yapacak, Allahın emriyle beni istemeye gelenler için. (*Öfkeli*) Geldiklerinde isteyecekleri Zelal adlı kız varolmayacak; haşa senden götlerine bakarak geri dönecekler . Helbette paralarını da geri alacaklar; en çok da paragöz amcam bana düşman olacak. Olsun, cehennem dibine kadar; amca oldu da bana bir iyiliği mi dokundu hiç?

FIRAT'IN SESİ _; Yayla Çiçeğim, öfkeni yolda çıkarısın bağıra çağıra. Plenin niçedir?

ZELAL _; İkindiye vaktine kadar hazırlanırım. Sürünün eve gelmesine yakın, hep karşılamaya gidiyorum ya, kimse şüphelenmez. Küçük bir bohçaya giysilerimi koyup, yarın biraz erken evden çıkarım. Ağtepenin ardında seni beklerim. Oradaki büyük meşe oyumunun içinde gizleneceğim. Ağtepeye varmadan sana çağrı atarım.

FIRAT'IN SESİ _; Zeten o büyük meşe oyumunun altından Kars yolu geçir. Arabamı görür görmez atlarsan yola. Seni alır kaçaram, Kars'a mı dersin, yohsa Van'a mı?

ZELAL _; (*Buruk bir seviçle*) Orada karar veririz Fırat'ım, telefonu kapatıyorum İzzet bu yana doğru geliyor Kurtçul'la. (*Spot söner, sahne değişir*)

Çoban Kızı Zelal'den Mektup Var

SAHNE 4

Bir spot lamba aydınlığında Sevda defterinden okumayı, Murat'ın soru ve katılımlarıyla sürdürür.

MURAT _; Zelal kaçtığını belli edecek bir iz, bir işaret bırakmamış mı?

SEVDA _; Bırakmaz olur mu? İzzet komşulara sormaya çıktığında, çevresine bakınırken pencerelerden birinin önünde yazılı bir kâğıt bulmuş Çoban Ahmet. Okuma-yazma bilmediği için, okuyamamış ama Zelal'in bıraktığını anlamış. Çünkü orada hep, içinde birkaç kitap ve defterini koyduğu çantası bulunmuş, çantayı alıp yerine bu kâğıdı koymuş diye düşünmüş.

MURAT _; Anlaşıldı bir mektup bırakmış. Mektupta neler yazmış?

SEVDA _; Murat'ım amma sabırsızsın. Bak, mektubu sonuna kadar dinleyeceksin, yoksa okumam. (*Murat yanıt vermeden "tamam" anlamında kafasını sallar. Sevda okumayı sürdürür*) İzzet daha kapıdayken komşuların sözlerini babasına iletir. İçeri girince eline mektup tutuşturulur. İzzet lambanın önüne oturup okumaya başlamış:

"Sevgili babam, çilekeş anam,

"Bu mektubu bulduğunuzda ben, Ağrı dağlarının öte yüzlerinden birinde olacağım. Dün beni hayvan satar gibi, Fate'nin yerine Velo ağaya bedel versin diye, Reşo ağaya sattınız. Yarın akşam da Velo ağa, aşiret büyükleriyle usulen beni istemeye gelecekler, öyle değil mi? Eve geldiklerinde Zelal'in yerine, hani geçen yıl yaylada bulduğum kız heykeline benzeyen bir taş var yatağımın başucunda; "işte Zelal bu, taşa dönüşmüş dersiniz; alın götürün!" Beni, bana sormadan sattınız, ama size kızamıyorum; çünkü aşiretlerin yazılı olmayan yasaları vardır, siz törelerimiz diyorsunuz ve onlara uymak zorundasınız. Yoksa, 'Caş' damgası yersiniz, bir daha da belinizi doğrultamazsınız!"

"Biz Fırat'la birbirimizi seviyoruz. Yaklaşık iki aya kadar onsekizime basacağım; onu bekliyorduk, babası anası gelip sizden Allahın emriyle beni isteyeceklerdi. Beni kaçmaya mecbur bıraktınız. Eğer bir ak güvercin, satıldığımı bana ulaştırmasaydı, ne olurdu bilir misiniz? Ben Fate gibi, dalları kesilen ceviz ağacından sıyrılıp kaçamazdım; ama pencereyi kırar taşların üzerine kendimi atarak canıma kıyardım sizin töreleriniz yüzünden! Aha ben de kaçtım, bakalım şimdi kimin canı yananak bedel yüzünden?"

"Emoş anama söyle sakın peşimden ağlamasın, ama ben onun kaçtığım için içinden sevindiğini biliyorum. İzzet, benim küçük kardeşim, ablan sana kurban olsun; kimsenin lafına bakıp bana kin tutmayasın, düşman olmayasın! Hele hele o boyu devrilesi, o amcamız olacak Bekir efendiye sakın sakın uyma. Onun kafasının ardında çok kötü düşünceler yatıyor; paragözlülüğü, çıkarıcılığı ve onun kin ve düşmanlık dolu kapkara yüreğinden kendini uzak tut. Bıçak ve tabancayla erkeklik olmaz kardeşim! Hep 'seni gelin ettiğimizde kardeş yolu olarak bir sustalı bıçakla tabanca alacağım' der dururdun ya! İşler yolunda giderse ben sana ne aldıracağımı, seni gerçekten neyin mutlu edeceğini biliyorum; yaylada sürürlerin ardında yorulmayasın diye sana motorlu bisiklet aldıracağım! Hoşça kalın. Hepinizi çok seviyorum. Zelal."

MURAT _; Müthiş bir mektup yazmışsın Zelal'in ağzından!

SEVDA _; Doğru ben yazdım bu mektubu, çünkü onun bıraktığı mektubu yırtmışlar daha sonra. Dayım soruşturup öğrenmiş. Ama ben kardeşim Zelal'in duygularını ve düşüncelerini çok iyi biliyorum. Kardeşi İzzet'i de çok severdi, bana kaç kez söylemiştir ona kardeş yolu olarak motorlu bisiklet aldıracağını! Ben de her seferinde motorsiklet diye düzeltirdim.

MURAT _; Mektuba karşı İzzet'in davranışı?

SEVDA _; (*Defterden okur*)"Hıh, bana motorlu bisiklet aldıracaktı!" diye mırıldanıp babasına sormuş:"Bütün bunlar doğru mu? Ablamı sattınız da bana haber bile vermediniz, ha?" Onun bu sözlerini ablasına acıyarak söylediğini sanan babası ağlayarak, "doğru oğlum, karşı çıkacak durumumuz yoktu ki! Bekir amcan onlarla sıkı sıkı pazarlık edip, yirmi bin lira başlık ve iki bin beş yüz lira da kardeş yolu kopardı..."

MURAT _; Bunları duyan İzzet'in aklı başından gitmiş olmalı!

SEVDA _; Öyle. "Elbette, demiş İzzet, onca para şimdi geri verilecektir. Kardeş yoluyla tam da hep istediğim ortadan atan sustalıyla, bir baretta tabanca alırdım şimdi. Ah be ablam, hiç iyi yapmadın Azeri oğluna kaçmakla!"

SAHNE 5

Reşo ağanın konuk odası. İki başağa, Ape İshak, Reşo ve Veli ağalar, Çoban Ahmet, Amca Bekir, Hamit, Velo'nun Ahmet, İzzet gergin bir ortam içinde tartışmaktadırlar.

APE İSHAK _; Ağalar, yüzü peçeli başağalar! Öyle uzun boylu tartışmaların alemi yoktur. Dünya kırk-elli yıl önceki dünya değil; lehimize de olsa, aleyhimize de olsa çok değişti çooook! Öç almak, kan davası gütmekle sorunlar çözülmüyor.

BERVANLI BAŞAĞASI _; İşte Reşo ağa ile Velo ağa, toplantıda bulundular onlar söylesin, kendileri onar kişilik aşiret meclisi üyelerinden ikisi! Birkaç üye dışında hiçkimse; kaçakları, yani Zelal'le Azeri oğlunu indirelim demedi. Kan davası gütmenin, öç almak için adam öldürmenin doğru olmadığını çoğumuz anlamışız demek ki!

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Tuhaf olacak ama; kız Bervanlı olmasına rağmen, daha çok bizim aşiret meclisi üyeleri arasından birkaçı 'indirelim/öldürelim' diye önerdi.

VELO AĞA _; (*Reşo ağaya gözdağı vermek ister*) Çünkü bizimkiler daha çok cesurlar ve gelenek-görenek ve törelerine daha çok bağlılar; Bervanlılar giderek türkleşiyorlar!

REŞO AĞA _; Velo ağa, ortak toplantıda sen de karşıydın? Çimdi n'oldu sana? Eğer siyaset konuşursak, sizin söyleyecek sözünüz olamaz; içinizden kaç korucu devlete çalışıyor, onu söyle ondan sonra konuş! Var mı bir tane Bervanlı?

APE İSHAK _; Konuyu dağıtmayın, başka alanlara girip de! Sizin aranız yine gerginleşti biliyorum Zelal'i de kaybedince. Sizin işin çözümü benim kafamda yazılı, şimdi sırası değil. Sırası geldiğinde kelime kelime okurum size!

AMCA BEKİR _; Başağalar izin verirse, ben de birkaç kelime söyliyeyim. (*Onlar başlarını salları, konuş anlamında*) Onların arasındaki sorunu Zelal'i bedel vererek biz çözdük. Ama, şunu bilelim ki, Azeri oğlu Bervanlılar'dan değil, Kürtlerden bir kız kaçırdı; onun için "indirelim" diyen Kılığlılar haklı, bunu ancak kan paklar. Bu Azeri/Kürt kavgası, iki aşiret arasında değil ki, bedelle çözülsün. Yeğenim Zelal de törelerimize, Kürt halkına ihanet etmiştir bir Azeriyle kaçarak. İkisini de indirelim derim ben.

VELO'NUN AHMET-İZZET _; (*Aynı anda*) Ben de Bekir amca gibi düşünüyorum, ikisini de bulup indirelim.

REŞO AĞA _; Susun be! Siz gençler ne dediğinizi bilmiyorsunuz. Hamit yoksa sen de mi bunlar gibi düşünüyorsun?

HAMİT _; Hayır, benim Zelal bacıma elim kalkmaz; ha onu öldürmüşüm ha Fate'yi!

APE İSHAK _; Gençler heyecanlı, Bekir ise karataş yürekli; akılla-mantıktan süzerek değil, duygularıyla konuşuyorlar. Ülke bir iç savaş yaşıyor; devlet Türk devleti, Azeriler de Türk! Ama yüzyıllardır Türklerle içiçe yaşamış, kız alıp-vererek akraba olmuşuz pek çok yerde. Niye bu evliliğe karşı çıkıyorsunuz ki? Zorla mı kaçırmış, hayır. Kız istemediği bir evliliği ve bedel olmayı reddederek kaçmış. Düşünsenize bir, canına sıçtırlarım; Kars'ın, Ağrı'nın Azerilerini bir avuç İğdir Kürt'ünün üstüne salmak mı istiyorsunuz? Canınız kavga istiyorsa, yiğitçe dağa çıkın PKK'ye katılın; ya herro ya merro! O zaman ya ölür, ya öldürsünüz!

BERVANLI BAŞAĞASI _; Bu toplantı, ortak meclisin kararını size bildirmek içindi, bunları tartışmak değil. Kararı sen bildir Kılığlı başağası. Gerçi bildirilecek fazla birşey de kalmadı ya!

KILOĞLU BAŞAĞASI _; Velo ve Reşo ağaların da bildiği gibi, verilen kesin karar kavga değil barış üzerinedir. Kız kaçalı neredeyse bir buçuk ay oldu. Duyduk ki, Hıdır ağa Ahmet ve Bekir'le konuşmuş. Zaten ortak meclis aileler arası anlaşma olsaydı karışmayacaktı.

APE İSHAK _; Aferin; meclisiniz yavaş akıllı kararlar almaya başlamış. Umarım ülkeye barış gelir de, bu tür meclisler kendiliğinden ortadan kalkar. Töreler ve geleneksel yasalar da yok olur. Bence Ahmet bize olup bitenleri anlatsın. Bekir'e söz verirse, laf kalabalığına getirip hep karşı tarafı suçlayarak konuşur.

ÇOBAN AHMET _; Hıdır ağa, gençlerin kaçıının ikinci günü doğrudan yanıma geldi. Ben ona açıkça dedim ki; kız benim ama, anlaşma kararını ben tek başıma veremem. Allah var adam “tamam dedi, anasıyla, amcasıyla ve diğer yakınlarınızla konuş; haftaya kalmadan sizin köye, evinize gelirim. Zaten birkaç gün sonra senin de altı aylık çobanlık anlaşman bitmiş oluyor. Gerçekten Hıdır ağa bir hafta dolmadan eve geldi. Bekir daha önce Reşo ağayla yaptığı gibi pazarlığa oturdu. Size geri verdiğimiz para kadar başlık istedi.

REŞO AŞA _; Yani, yirmi iki bin beş yüz lira!

ÇOBAN AHMET _; Yirmi beşten başladı.

BERVANLI BAŞAĞASI _; Elbette yirmi beşe razı olmadı Hıdır ağa. Bu çevrede son en yüksek başlık yirmi bin lira Fate’ye verilmişti.

ÇOBAN AHMET _; “On beşini yarın vereyim tam hazırlıklı gelmedim, beşini de nikâhtan sonra, dedi; ayrıca biner lira amca ve kardeş yolu olarak şimdi vereyim..”

AMCA BEKİR _; (*Atılıp araya girer*) Cimri adamın biri; cebinde akrep var, eli cebine gitmiyor. Oturdu benimle çeke çeke pazarlık ediyordu, benim bildiğim oğlan babaları daha aşağıdan alır. Hoşgörülü olur.

BERVANLI BAŞAĞASI _; (*Azarlar*) Sus sen Bekir, senin ne pok olduğunu biliyoruz. Ben Hıdır ağayı tanırım; Azerilerin en iyileri arasındadır, anlayışlı ve tersine çok hoşgörülüdür. Ahmet sen bitir sözünü.

ÇOBAN AHMET _; Emoş’la ben bu teklifine razı olduk. Bekir de razı gelmiş gibi gözükte. Ama bizim oğlanı kışkırtmış olmalı ki...

AMCA BEKİR _; (*Yine söze karışır*) Niye kışkırtayım? Bana geldi “ben bu anlaşmaya razı değilim. Gidip jandarmaya, bacımı kaçırdılar diye ihbar edeceğim” dedi. Ben de yapma, etme mi diyecektim? Sen bilirsin dedim..

DİĞERLERİ _; (*Yüksek sesle*) İyi haltetmişsin!

ÇOBAN AHMET _; Jandarma ihbar üzerine gitmiş, Hıdır ağanın evini basmış. Kızın nüfus cüzdanını istemiş...

BERVANLI BAŞAĞASI _; Anlayacağımız; on yedisini bitirmediği için getirip anasına babasına teslim etmiş. Haber alınca meclisleri toplantıya çağırdık dün.

KILOĞLU BAŞASI _; Zelal’in on gün sonra yasal evlilik yaşı doluyor. Karar aldık; Zelal’in kız tarafındaki düğününü meclisimiz üstlendi. Fukara bir Kürt yetimi olan Çoban Ahmet’e düğün hediyemiz bu olsun, dedik.

ÇOBAN AHMET _; (*Başağaların ellerine sarılarak*) Sağolasınız, Allah hepinizden razı olsun!

APE İSHAK _; Meclise de sizlere de bir kere daha aferin, bu yaşlı Ape’den!

AMCA BEKİR-İZZET _; (*Aynı anda öfkeli*) Azeri oğlunun Kürt’e yaptığı, Zelal’in namusumuza sıçtığı yanlarına kalacak yani?Bunu kan bile paklayamaz! (*Öbürleri birbirini yüzüne bakarken onlar, arkalarından Velo’nun Ahmet çıkarlar. Işıklar kararır*)

Sevda’nın Defterindeki Son Başlık: “İkinci Almayı Bıçaklayarak Yediler, Sıra Üçüncü Almaya Geldi”

SAHNE 6

Ape İsak’ın evinde bir oda. Ape İshak, Velo ağa, Reşo ağa, Melle. Geçiş “İğdir’in Al Alması” türküsünün müziğine Sevda’nın yazdığı beşinci dörtlük eşlik eder:

İğdir alması tatlı

Kızları kara bahtlı

Yaş on iki olunca

Artık evlenme vakti

VELO AĞA _; Reşo ağanın da tanıklığıyla söylüyorum; kaçan gelinimin bedeli sorununun çözüm işini her iki meclis de yine Ape'ye yükledi.

REŞO AĞA _; “O bizim büyüümüz, bizim hepimizden iyisini o bilir; bir cana zarar gelmeden barışçıl yoldan çözer” dediler.

VELO AĞA _; Bu yüzden başağaları da yollamak istemediler.

REŞO AĞA _; Onun başka nedeni daha var Velo ağa; her seferinde iki aşiretin üç başağasından biri kararları bildirmeye, iş çözümlemeye geldikleri halde, birkaçı sesleri ve davranışlarından tanındı, gizliliği kalmadı. Yani, kolay tanınmayacak başağalar bulmak zorunda kalındı.

APE İSHAK _; (*Bu sisteme karşıtlığımı her fırsatta küfürle davranışlarıyla belli eder*) Sizin meclislerinize de başağalarınıza da başlatmayın şimdi Melle'nin yanında beni! Önce şu açmadan soldurulan yayla çiçeği zavallım Zelal'den konuşalım biraz. Azeri oğlan deli-divane olmuş yaylalarda, dağlarda dolaşıyor ve onun için daha önce yazmış olduğu uzunca şiiri “Yayla Çiçeğim” türküsü yapmış çıkırıp duruyomuş!

REŞO AĞA _; (*Üzgün*) He yaa Ape! Dağ taş Fırat'ın yanık sesiyle inliyormuş; “can ister ki dayanabilsin” diyorlar.

APE İSHAK _; Keşke bedel olarak o kızı seçmeseydik!

VELO AĞA _; Ne yapalım? Ondan daha münasibi yoktu. Hem çıkacak kan damarda durmaz; olan olmuş, ölen ölmüş ve katil yakalanmış cezaevinde, artık bu konuyu bırakalım. Anası, babası ve amcası da kurtuldu suçlanmaktan. Yakında hüküm giyecek, adalet yerini bulacak!

APE İSHAK _; Zavallı kız, kardeş eliyle bıçaklanarak öldürüldükten sonra, adalet yerini bulsa n' olur? Bulmasa n' olur?

REŞO AĞA _; Öyle deme Ape! Bir de faili meçhul olsaydı, kim vurduya gitseydi, daha acılı olmaz mıydı?

APE İSHAK _; O bakımdan çok haklısın. Yıllar yılı o denli çok faili meçhul cinayetler ve acılı ölümler yaşadık ki, iyiden kanısadık her türlü ölümü!

VELO AĞA _; Ape İshak, haydi Babo! Biz kendi derdimize bakalım artık. Sana bir sorumluluk yüklendi...

REŞO AĞA _; İkimiz de ocağına düşmüşüz; derdimize bir çare bul da, birbirimize düşman olmaktan, can alıp can vermekten kurtar bizi!

VELO AĞA _; Geçen toplantıda “sizin derdinizin çaresi kafamda yazılı” dediydin.

REŞO AĞA _; O yazıyı oku da görelim artık.

APE İSHAK _; Melle efendiyi niye çağırdım? Ona da şeriat babında soracaklarım olacak. (*Melle'nin derin nefes alarak 'Allahu ekberler'i sıklaştır*) Alınması gereken bedel mi yoksa can mı? Elbette ki bedelden yanayım ben.

REŞO AĞA _; Bedel, ‘karşılık’ demektir. (*Ape'nin söyleyeceğinin tahmin ettiği çareyi hızla kendisi açıklar*) Fate kızımın karşılığında Velo ağa; para mı, arazi mi, mal-davar mı, her ne isterse razıyım! Sizlerin tanıklığında hemen bir senet hazırlarız yeminli kassemler. Yarın da İğdir'da Noter'e gidip resmi senet yaparız.

APE İSHAK _; Tamam da Reşo ağa, bunun için karşı tarafın razı gelmesi gerekli.

MELLE _; (*Söze karışır*) İyi ya işte! -Allahu ekber!- Reşo ağa istediği kadar parayı, araziyi, malı-davarı önüne seriyor; alsın alacağını, -Allahu ekber!- razı gelsin artık!

VELO AĞA _; (*Onu dinlemez bile, öfkeli*) Ape Ape! Bu muydu kafanda yazılı olan çare senin? Benim ne paraya-pula, ne araziye ve ne de mala-davara ihtiyacım var? Koyup giden babama dedeme Allah rahmet eylesin! (*Hepsi birden "Amiinnn!" derler*) Torunumun torununa yetecek kadar hepsinden de bol bol var! Gelinim gerdek odasında oğlumu bırakıp kaçtı; benim şerefimi, ailemin namusunu-şerefini bir pula düşürdü, toplumun içinde başım önümde eğik geziyorum. Bunların karşılığı para-pul, arazi, davar-mal asla olamaz! Ben gelin istiyorum, bir kız-oğlan-kız istiyorum!

REŞO AĞA _; (*Onun öfkesine karşı oldukça sakin*) Bedel vermek için Zelal'i satın aldık, almaz olaydık; sonucu biliyorsunuz. Şimdi köyden kim kızını satar bundan sonra? O zaman, üç ay daha izin ver de bari çevre köylerden araştırayım.

MELLE _; (*Beklenmedik anda*) Reşo ağa –Allahu ekber!- uzağa gitmek lazım değil ki! Siz gelmeden Ape'yle konuştuk biz- Allhu ekber!-; “Şeriaten münasip mi?” diye sordu, ben de, hem münasip hem caizdir dedim, evdeki kızın Berivan için.

REŞO AĞA _; (*Üzgün*) Berivan'ım çok küçük!

APE İSHAK _; Onikisin girmede mi?

REŞO AĞA _; On ikisinin içinde.

APE İSHAK _; Melle efendi, bana söylediklerini şu kaz kafalılara da anlat, hadi!

MELLE _; (*Toparlanır*) Allahu ekber! Müslümanların başı Kur'an'a ve Hadise bağlı değil midir? (*Herkes başını sallar "Hee!" diyerek*) –Allahu ekber!- Her müslümanın bunlara uyması hem farzdır, hem sünnettir. –Allahu ekber!- Kur'an Allah'ın kelamı, Hadis de Peygamberin kelamı ve amelidir. Yani, Muhammed Mustafa Aleyhisselamı vesselem efendimizi sözleri ve yaptıkları, işledikleridir. (*Her cümlesinin sonunda diğerleri "Amiin!" derler*) Onun sözleri ve eylemlerine göre yaşam sürmek her müslümanın-Allahu ekber!- görevidir. Uymayanlar gerçek müslüman sayılmaz.-Allahu ekber!-

VELO AĞA-REŞO AĞA _; (*Birbirlerinin yüzüne bakarak, aynı anda*) Amin, amiin, de! Ne demek istiyorsun Melle efendi?

MELLE _; Peygamber efendimiz Ayşe anamızı on iki yaşında nikâhına aldı, onunla evlendi. Hatta din kitaplarının yazar ki, dokuz yaşındayken Hazreti Ebubekir'den Ayşe anamızı teslim aldı, “evinden bir boğaz eksik olsun”dedi. –Allahu ekber!- Üç yıl sonra da mübarek koynuna aldı. Hiç mi va'zlarımda bunları duymadınız?

REŞO AĞA _; Duyduk duymasına da...

MELLE _; (*Bağırır, onu duymaz*) Şeriatın kurucusu Peygamberimizin bu amelini yerine getirmek, gerçek müslümanın boynunun borcudur.-Allahu ekber!- Kızın Berivan Şeriat babında evlenmeye hazırdır Reşo ağa.-Allahu ekber!- (*Susar. Reşo ağa başını öne eğer, düşüncelidir*)

APE İSHAK _; Töremiz dahi bu ameli yerine getirmenin bir yolunu bulmuş.

VELO AĞA-REŞO AĞA _; O da ne ki?

APE İSHAK _; Görücüler kız görmeye gittiğinde, kahveyi çayı kim ikram eder?

VELO AĞA-REŞO AĞA _; (*Aynı anda*) Görmek için gidilen gelinlik kız!

APE İSHAK _; Gelin adayı kahveyi veya çayı bir damla bile tepsiyeye dökmeden ikramını yaparsa, o kız gelin olmaya hazırdır yaşı ne olursa olsun! Yapamazsa yaşı büyük de olsa, o yıl da evde kaldı demektir.

(*gülüşürler, ışıklar kararır ve sahne değişir.*)

SAHNE 7

Reşo ağanın konuk odası. Ape İshak, Melle, Velo ağa, Reşo ağa, Elfo ana ve daha sonra Berivan. Yeni yerlerine oturmuşlardır. Elfo ana herkese hoşgeldin demiş odadan çıkmak üzeredir.

APE İSHAK _; (*Elfo ana tam kapıdan çıkarken*) Elfo ana bizi böyle kuru ‘hoşgeldin’lerle savamazsın. Umarım semaver ocaktadır.

ELFO ANA _; (*Ona dönerek*) Ape, bizim evde semaver ocaktan inmez ki, beni çayınan mı korkutursun?

MELLE _; Allahu ekber! Elfo ana yalnızsın, ikide bir mutfağa gidip gelmen zor olacak.

ELFO ANA _; (*Birşeyden habersiz, görmek istediklerinin müjdesini verir*) Şimdi benim küçük Berivan'ım okuldan gelir; o bana hiç bırakır mı? Aslan gibi çay ikramını yapar. İçeceğiniz kaçak çay olsun. Geleceğinizden haberim olsaydı. Size bir İğdır kol böreği yapardım. Reşo efendi söylemedi ki...

REŞO AĞA _; Sanki benim haberim mi vardı Elfo hatun? Çıktı geldiler, mutlak bir köy işi vardır.

APE İSHAK Sağolasın Elfo ana, daha uğrayacak yerler var. İşimiz öyle uzun sürmeyecek; birkaç bardak çay içer gideriz. Börek hakkımız saklı kalsın, bir dahaki gelişte inşaallah!

DİĞERLER _; (*Aynı anda*)Hee yaa! İnşallah, inşaallah!

ELFO ANA-REŞO AĞA _; (*Aynı anda birlikte*) Ama haberli gelesiniz, ha! (*Elfo ana çıkar, kapıyı kapatır. Bir süre sessizlik*)

APE İSHAK _; (*Söyleyeceklerini toparlar*) Yahu Reşo Ağa, senin tarlanın üst köşesinde çıkıp akmakta olan suyun bendi çok geniş olduğundan fazla su kaybı oluyor. O tarlanın başında bel kalınlığında akan su aşağıdaki bahçelere ulaştığında bacak kalınlığına iniyor. Bir yandan bentten taşıyor ya da kenarındaki toprağı yarıp boşa akıyor. Su nöbeti bize geldiğinde, oğlanlar, gevar açıp ağaçları sularken, ben bu yaşımda kürek sırtımda bent boyunca dolaşıyorum boşa akan suları kesmek için.

MELLE _; Allahu ekber! Ne bacak kalınlığı Ape, benim bahçeyi kol kalınlığımda suyla suluyorum. -Allahu ekber!-

VELO AĞA _; Ape İshak doğru söylüyor boşa akıp giden çok su var.

REŞO AĞA _; Yalnız toprağı yarıp da taşmıyor, alttan da toprak emiyor. Yalnız bunlar mı? Köstebek delikleri bile bazan bende kadar ulaşıp, tarlanın ortasından su fişkırmasına neden oluyor. Bir kere o delikleri bulup tıkamak için Hamit'le sabahtan akşama kadar uğraştık.

APE İSHAK _; Benim düşündüğüm işte bu su kaybıydı; buna bir çare bulalım.

VELO AĞA _; (*Reşo'dan önce davranır*) Tek çaresi Toprak Su İşleri Müdürlüğüne başvurup, beton kanalet yapılmasını istemek.

REŞO AĞA _; Ben de onu diyecektim ya...(*Dışarıdan Berivan'ın bağırtısıyla herkes susar*)

BERİVAN _; (*Dış kapıdan başlayıp merdinin basamaklarını atlayarak bağırtır*) Elfo ana ben geldim, karnemi aldım, bütün derslerim pekiyi (*Anasını duymadan odanın kapısından içeri dalar okul önlüğü ve çantasıyla*) Aay! Konuklarımız varmış. Amcalar, dayılar hepiniz hoş geldiniz. Bağışlayın bağırtarak sizleri rahatsız ettim. (*Kapıyı kapatıp dışarı çıkar, arkasından babası Reşo ağa da kalkıp çıkar. Herkes tek söz etmeden birbirinin yüzüne bakmaktadır. Bir süre odanın dışından anlaşılabilir fısıldaşmalar gelir. Reşo ağa yeniden içeri girip yerine oturur. Arkasından, okul önlüğünü çıkarmış, sırtına çiçekli uzunca bir fistan ve başına bir ipek eşarp takmış yaşından büyük, bir gelinlik kız edası içinde Berivan girer. Az önceki haykıran içeri giren delişmen kız çocuğu havası kaybolmuştur. Ape İshak'tan başlayarak hepsinin tek tek önünde saygıyla eğilip ellerinden öper, "tekrar hoş geldiniz!" der. Elini öptürmeyen Melle dahil konuklar "hoş bulduk kızım, el öpenler sağolsun" derler Berivan'a hayran hayran bakarak.*)

BERİVAN _; (*Herzamanki büyümiş de küçülmüş bilgiç havası içinde kapıya yakın ayakta durarak*) Konuklara sormak adettir; ne arzu edersiniz, çay mı kahve mi? Çay demlenmiş hazır, kahveyi de bir çabucak yaparım.

APE İSHAK _; (*Şaşkın bakan bakmakta olan öbürlerinin de yerine*) Çay kızım çay, biz İğdirli kaçak çay tiryakisiyiz; semaver çayı içmeden aklımız başımıza gelmez. Aferin sana kızım karnen de hep pekiymiş. Okullar tatil mi oldu.

BERİVAN _; Evet üç haftalık yarıyıl tatiline girdik. Bütün derslerim pekiyi, sınıfın birincisiyim.

APE İSHAK _; (*Onu konuşturmak ister*) Okumayı çok seviyorsun galiba, ne olmak istiyorsun?

BERİVAN _; Okumayı çok seviyorum. Lise'yi de bitirip Üniversite okuyacağım. Doktor olmak istiyorum. (*Reşo ağanın yüzü kederli hal almış, gözleri dolmuştur, farketmeden elinin tersiyle siler kız konuşurken*)

MELLE _; Ay kızım daha ilk mektebi bitirmemişsin; önünde Orta var, Lise var-Allahu ekber!- Üniversite okuyacağım diyorsun. Gözün çok yükseklerde senin, gün doğmadan neler doğar hanım kızım. Bir de Kur'an kursuna gitsen

BERİVAN _; (*Hafif kızmıştır*) Geçen yaz Kura'an kursuna da gittim Elifbe'yi bitirdim Kur'an'ı söktüm bile. Unutmuşsunuz Melle dede; kursta falakaya yatırmadığınız tek kız bendim. (*Herkesin dudaklarına acılı bir gülümseme belirir, sanki ikiyüzlülükleri suratlarına çarpılmıştır*)

REŞO AĞA _; Melle efendi kızım maşallah çok akıllı ve çalışkandır, bu yaşta elinden her iş gelir. Haydi kızım çık da çayları getir artık. (*Kız çıkar. Dışarıdan anayla kızın konuşmaları duyulur, merak içinde susar onları ilgiyle dinlerler. Jest ve mimiklerle pandomimayla konuşmalarını sürdürürler.*)

BERİVAN _; Öyle olmaz Elfo ana, önce tepsinin üstüne örtüsünü serelim, sonra şu güzel altlıkları koyup bardakları üzerine düzgünce dizelim, aha böyle.

ELFO ANA _; (*Hafif azarlar*) Hele şu it enigine bak, benden çıkmış bana akıl öğretiyor.

BERİVAN _; Sana akıl niye öğreteyim anam? Ben bunları okulda aile bilgisi derslerinde öğrendim, onu uyguluyorum. Konuklara nasıl çay-kahve ikram edilir, dersi var bunun ana. Bak çay kaşıkları bardağın içine koyulmaz kahvecilerin yaptığı gibi, altlığın sağına konulur böyle. Şimdi çayları dolduralım bardakları taşırmadan. Sormadım, ama eminim hepsi demli içiyorlar. Yok, anam olmaz, bardaklara şeker koyma. Tepsie birinde kırtlama için parça, diğerinde bütün şeker olan, iki şekerlik koyalım.

ELFO ANA _; Siz okumuş kızlar çok bliyorsunuz. Haydi kapıyı açayım da çayları sen ikram et konuklara. Genç kız dururken, yaşlı ananın sunması yakışık almaz.

BERİVAN _; Ben genç kız değilim ana, ben ilkokul çocuğuyum. (*Berivan çay tepsisisyle kendinden emin biçimde anasının açtığı kapıdan girer*) Kusurumuza bakmayın biraz geçtik. Elfo anacığım! mutfakta hafifçe tartıştık, korkarım dinlemişsinizdir. Çünkü sizin sesiniz çıkmıyordu. Buyurunuz çayınız! (*Bu sözler üzerine bir yandan hepsi gülerler, bir yandan kendilerine Berivan'ın eğilip kibarca, bir damla bile dökmeden beklenildiği gibi sunduğu çaylarını alırlar. Berivan, ne bir heyecan belirtisi ne de bir el titremesi olmadan çayları sunduktan sonra kapıya yakın tepsi elinde ayakta beklemeye başlar. Işıklar yavaş yavaş kararır ve sahne değişir.*)

EPILOGOS

SAHNE 8

Fate'ye hazırlanmış olan gelin odası aynı süslemeleriyle bedel gelin için bekletilmektedir. Odadaki tek değişiklik, pencereler dışarıdan demir parmaklıklarla kapatılmış ve asırlık ceviz ağacının pencereye yaklaşan çatal dalı kesilmiştir. Ablasının gelinliği birazcık kısaltılıp daraltılarak Berivan'ın üzerine uydurulmuş. Çocuk gelin gelinliğiyle koltuğa oturup, kafasını önünde dizçökmüş bulunan Hatice kirvenin omuzuna yaslamış iki gözü iki çeşme ağlamaktadır.

HATİCE KİRVE _; (*Onu teselliye çalışır*) Ağlama, ağlama güzel Berivan. Hiç korkmayasın anacığım. Parmağına bir kenger dikenini ya da küçük bir kıymık batmış kadar acı hissedeceksin. Çayda çimen oğlanlarinkini hiç mi görmedin? Onlarinkinden bir parmak büyükçe! Aman anam-bacım, benim de ne şansım varmış; altı ay içinde iki baciya aynı odada, aynı yatakta kirvelik yapıyorum. Ağlama bacım n'olursun ağlama, vallah beni de ağlatacaksın. (*Berivan'ın başını omuzundan kaldırır*)

BERİVAN _; (*İçini çekerek*) Ben daha çocuğum; beyaz nohut kadar memelerim var, gelinlik kız değilim ki beni gelin ettiler. Kirve daha ilkokulu bile bitirmedim, okulumdan,

arkadaşlarımdan ayırdılar. Ben okumak doktor olmak istiyordum, hayallerimi yıktılar, hayatımı kararttılar.

HATİCE KİRVE _; Bir sen değilsin küçük yaşta evlendirilen Berivan bacım. Bizim köyde benim yaşlılarımdan erken gelin olmuş çoook var. Ben gelin olduğumda on üçüme yeni girmiştin, daha aybaşım bile gelmemişti. Hepimiz çoluk çocuk, torun torba sahib i olduk. Kaç tane de bedel gelin yaşıyor köyümüzde, onların da şimdi gelini güvegisi var.

BERİVAN _; Ama ben daha yeni on ikime bastım. Hem bana ne herkesten. Ben de Zelal ablam gibi büyük olsaydım, sevdiğim biri olsun olmasın kaçır giderdim dağlara dağlara! Fate ablamın yerine dünyada bedel olarak gelmezdim. Büyümeysesice büyükler benim çocukluğumdan, güçsüzlüğümünden yararalanıp buraya getirdiler.

HATİCE KİRVE _; Yavrum Zelal kaçtı da n'oldu? Törelere elinden kurtulabildi mi? Kardeş bıçağı altında can verdi

BERİVAN _; Onun da amcasının da elleri bileklerin kopsun inşallah! Tortop olup kapı kapı dileneler; her gittikleri kapıda bir ekmek vereler, bir depmik vuralar! Ah Fate ablam, sen kaçtın kurtuldun, Zelal ablamı öldürdüler. Beni de çocuk yaşta gelin edip hayallerimi yıktılar; hayatım cehenneme dönecek. Ah benim kara yazılı başım aah! Akacak gözyaşım kalmadı Hatice kirve ah!

HATİCE KİRVE _; (*Ağlamamak için kendini güç tutar*) Öyle deme bacım öyle deme! Yıllar çabuk geçer; büyürsün, olgunlaşırın, sonunda unutursun herşeyi. Kaynatan kocan çok zengin, göreceksin seni el üstünde tutacaklar. Yediğin yanında, yemediğin ardında; giydiğin sırtında, giymediğin sağın-solunda olacak.

BERİVAN _; Benim onların hiçbirinde gözüm yok, yoksul büyümedim ki olsun. Ah kirve! Zelal ablama da çok üzülüyorum. Bedel olarak satıldığını, kaçıp kurtulmasını...

HATİCE KİRVE _; Sen mi haber verdin yoksa? Benim de haberim olsa, bir bahaneyle yaylaya kadar gider ben de söylerdim.

BERİVAN _; Bizim evde bağıra çağıra kız pazarlığı yapılıyordu. Bir kulak kabarttım, meğer Zelal ablamını pazarlığını yapıyorlarmış. Allahın emriyle istenmeye ve Kur'an nikâhı yapmaya bir gün kala İskender dayımın telefonuyla haber verdim.

HATİCE KİRVE _; Keşkem Fırat onu alıp uzaklara gitseydi, birkaç yıl hiç görünmeselerdi.

BERİVAN _; İyilikle olsun, düğün dernek kursunlar istediler. Kandırdılar, ihbar edip kızını eve getirdiler. Ah, ahh! Zelal'i kurtarmak isterken kendi başımı derde sokmuşum da haberim olmamış. Daha çocuğum herşeye aklım ermez ki! Onun hayatı söndü, benim ışığım kararıdı Ah yarın okullar açılıyor; arkadaşlarımı da çok özledim.

HATİCE KİRVE _; Ben artık kalkayım. Kocam birazdan damadı getirecek. Hiç korkma Ahmet tecrübelidir, senin yaşının üç katı var; seni incitmez.

BERİVAN _; Ben zaten yeterince incinmişim. Hem benim gönlüm incinmiş gönlüm, bedenimin bir parçası incinse n' olur ki? Benden daha kan bile gelmiyor ki, Velo'nun Ahmet'i ablam gibi kandırayım. Kurbanlık kuzu gibi altına yatacağım .

HATİCE KİRVE _; (*Kapıya doğru yürürken*) Dayan bacım, dayan benim kara bahtlı güzelim. Kandırmış olsan bile, pencereler demirlendi, ceviz ağacının dalları kesildi; kaçıp kurtulamazsın Berivan'ım. (*Berivan da ayağa kalkmıştır, Kirve geri döner*) Gel seni öpeyim! (*Sarılr yanaklarından öper ve yüzünü yeni yaptırdıkları gelin başının tülüyle kapatırken*) Yüzgörümlüğünü bolca tutasın emi, unutma! (*Kadın çıkar. Berivan yatağın üzerine oturur, yüzündeki tülü kaldırır. Yastığının altından ödev defterini çıkarıp, ona bakarken okulu, arkadaşların ve öğretmenini hayal eder, onlarla hayalinde konuşur. İçsesi ve onların sesi yankılanır hayal oyunu süresince*)

BERİVAN _; Okul açıldı ne güzel! Bütün arkadaşlarım sınıfta. A nasılsın Meral? Ali senden ne haber? Alime tatilin nasıl geçti? Ben hep yayladaydım. Kız Bedriye tatil ödevlerini iyi hazırla dın mı? (*Defterini açarak gösteriyormuş gibi yapar*) Bak ben tam üç sayfa yazdım tatil anılarımı. Evet öğretmen bir sayfa istemişti, ama bana az geldi. (*Zil sesi ve çocukların*

anlaşılmaz kargaşası duyulur) Haydi arkadaşlar zil çaldı, aha öğretmenimiz de geliyor, susalım arkadaşlar. (*Topluca ayağa kalkış gürültüsü*)
ÖĞRETMENİN SESİ _; Günaydın çocuklar!
ÇOCUKLARIN TOPLU SESİ _; Günaydın öğretmenim!
ÖĞRETMENİN SESİ _; Nasılsınız, iyi misiniz çocuklar?
ÇOCUKLARIN TOPLU SESİ _; Sağ olun öğretmenim!
ÖĞRETMENİN SESİ _; Önce yoklamamızı yapalım. Bakalım gelmeyen arkadaşlarınız var mı? Baştan başlıyorum; 115 Meral Altın!
MERAL ALTIN'IN SESİ _; Buradayım öğretmenim.
ÖĞRETMENİN SESİ _; 116 Melek Aras!
MELEK ARAS'IN SESİ _; Buradaa!
ÖĞRETMENİN SESİ _; 118 Felek Aras!
FELEK ARAS'IN SESİ _; Burada öğretmenim.
ÖĞRETMENİN SESİ _; 121 Berivan Şahin, Berivan Şahin, Berivan Şahin!
BERİVAN _; (*Kısık, acıklı bir sesle*) Buradayım, buradayım öğretmenim. Canım sınıfta, ama bedenim çok uzakta; sesim sana ulaşmaz ki öğretmenim! (*Gelin odasının kapısı açılır, Berivan yüzünü kapatır. İçeri giren damat yatağa yaklaşırken ışıklar yavaş yavaş kararır.*)

PERDE İNER

İsmail Kaygusuz

LONDRA, 04-04-2013